

ІВАН ВИРГАН

Радість за успіхи нашої радянської поезії, за активне її зростання охоплює кожного справжнього друга радянської літератури, коли він знайомиться з новим поетом серйозна творча обдарованість якого незаперечно, як і правильна ідейно-художня спрямованість. Саме таке почуття охоплює тебе, коли придивляєшся до творів зовсім ще молодого, мало відомого нашої критики поета Івана Виргана. При всій своїй недовершеності, при тому, що надзвичайно багато ще навіть у кращих з них наївного, ми б сказали, зеленого, — поезії Виргана привертають увагу непідробленою свіжістю думки й почуттів, ліричною щирістю, внутрішньою хвилюючою силою, що не може не передатись читачеві і не вплинути на нього в бажаний поетові бік. І хоч кількісно творча продукція Виргана ще дуже невелика (дві збірки поезій — „Озброєна лірика“ і „Сад дружби“, друга лише виходить у Держлітвидаві), ми вважаємо, що безперечно варт розглянути її спеціально.

В усіх поезіях Виргана — і в першій і в другій збірках — фактично проходить кілька спільних тем і думок; в „Озброєній ліриці“ їх дано переважно ще дуже блідо, поверхово, непереконливо, в „Саду дружби“ їх дано вже в настільки вдалій обробці, що з першими варіаціями навіть і порівняти важко. І хоч ясно, що основні риси, притаманні творчості Виргана, в певній ембріональній формі існували в „Озброєній ліриці“, все ж таки не можна не відзначити того, що відразу впадає в око: значний стрибок наперед робить Вирган своїм „Садом дружби“.

На два розділи поезій з колгоспною і оборонною тематикою розбито книжку „Озброєна лірика“, алеж мотиви і колгоспного і червоноармійського життя зустрічаємо нерідко в межах одного й того ж розділу, особливо другого розділу, взагалі сильнішого, ніж перший. „Як сад, шумить праця бригад“ — каже Вирган в одній з колгоспних поезій, алеж до показу самої праці, нового колгоспного життя підходить ще надзвичайно неспішно. Непогано описано поетом почуття колгоспниці, що запізнилась на роботу. Вона згодна понести

кару, потерпіти заслужений нею сором, а боїться лише одного: щоб її не виключили з рідної бригади. „О, моя завзятанце бригада, лай мене, та май же за свою“,— каже вона, звертаючись до своїх товаришок по роботі. Не погано описано також Вирганом новий будинок колгоспу, радість колгоспників у зв'язку з цим, їхню впевненість, що навіть ніхто з ворогів „не спростує фактів оцих — каменю, криці і темпів“. Алеж там, де Вирган в „Озброєній ліриці“ намагається показати саму працю колгоспних бригад, він зазнає невдачі. Замість органічного внутрішнього показу якоїсь ділянки роботи і людей, зайнятих на ній, Вирган вдається до пустопорожньої загальної декламації про значення колгоспної праці, ентузіазм колгоспників і т. д. У вірші, що зветься дуже конкретно „Молотьба“,— конкретних, реалістичних зарисовок нема; вірш складається з публіцистичних висловлювань на зразок:

І ми свідомо
Кажемо:
Дать індустріальним центрам
Хорошого
І нашого
Хліба мільйони центнерів.

В чому причина цих невдач? В тому, що поет-початківець, не мавши і найменшого досвіду в поетичній роботі, дуже несміливо до неї підходив. Він все боявся, що в нього виходить не так, що не повірять тому, про що він розповідає, коли не дати публіцистичного формулювання. „Це без гіпербол“— попереджує Вирган в одному з віршів „Озброєної лірики“, і цим публіцистичним попередженням знову ж таки знижує звучання ліричного твору. До того ж дуже часто не знаходив він тоді належних слів і образів для передачі своїх думок. „За спиці геркулесяно відкачуем вози ми“— писав Вирган в одному з колгоспних віршів. Ясно, що цим вигаданим словом він нічого не сказав, як нічого не каже дешево естетський, без смаку поданий образ— „поїзд на клавіші рейок пальці коліс кладе“, як просто безпорадно звучать в „Озброєній ліриці“ такі, наприклад, вигуки:

Дівчина в білім убранні
І в обійми мені.
О, сестра! О, озон! О, любов!..

Значно сильнішими вийшли, як ми вже сказали, поезії Виргана з оборонною тематикою. Тут маємо вже і вдалі конкретні реалістичні зарисовки бойового червоноармійського навчання і хороші ліричні поезії. Органічним поєднанням оборонних і колгоспних мотивів, глибоким ліризмом звертає на себе увагу вірш „Ліричний наступ“, написаний в формі листа до „полісянки з Коростеня“:

О, твій льон! О, намети мої!
О, бійців моїх біла білизна.
В нас найкраща у світі вітчизна,
Все готове на захист її:
І твій льон і намети мої.

Нерозривно пов'язані між собою і вперта боротьба червоноармійця-ударника за опанування складної військової техніки і робота його сестри колгоспниці-ударниці: льон, вироблений нею, іде і на намети і на білизну червоноармійцям. Цю думку прекрасно доведено Вирганом в „Ліричному наступі“. Дуже добре сказано ним у вірші „Поворот із таборів“ про наслідки літнього напруженого бойового навчання червоноармійців:

Не марно літо пролетіло
Й дощі їх сікли до кісток,
Горіло їхнє юне тіло,
І ноги сковував пісок.
Взяли у літа все законно,
Ввібрали в стиглих м'язів мідь,
Щоб зберегти для оборони,
Щоб зберегти для будівництв.
Ідуть бійці бадьоро й тісно,
На лицях мужність і снага,
Несуть гармати жерла грізні,
Як смерть, як гибель ворогам.

Змістовність і чіткість наведених рядків дають хоч і стисле, але переконливе уявлення і про техніку, і про людські кадри нашої героїчної Червоної армії. І тому не як вихваляння, а як об'єктивну, правильну констатацію сприймає читач, підготовлений попередніми строками, таке запевнення поета наприкінці цитованого вірша:

Це та кіннота, ті танкісти,
Це ті бійці, це люди ті,
Яким немає рівних в світі,
По силі, мужності й меті.

Озброєна найпередовішою технікою, найкраща своїм людським складом, вкрита невмирущою славою — наша славна Червона армія справді найпередовіша, найміцніша в цілому світі. Та сказавши про суть і значення Червоної армії, мало все ж таки сказав Вирган в „Озброєній ліриці“ про її повсякденне життя, не показав окремих постатей кращих її людей — червоноармійців, командирів, політпрацівників. Завдання такого показу ще й зараз стоїть перед молодим поетом. Набувши тепер вже більший творчий досвід, Вирган мусить віддати належну увагу цьому найважливішому питанню.

Серед оборонних творів „Озброєної лірики“ є один вірш, на якому треба зупинитись окремо, перше ніж перейти до розгляду творів збірки „Сад дружби“. Говоримо про вірш „Літайте, літаки“, дуже слабкий своїм виконанням, алеж над-

звичайно важливий тематично. Вирган тут вперше звертається до авіаційної тематики, до пілотів і літаків, які пізніше посядуть майже центральне місце в його „Саду дружби“. В згадуваному вірші Вирган писав:

Над землями
Республіки моєї,
Відбившись у морях,
Тінь кинувши в піски,
Над ростом міст
І над сплетінням рейок
Кружляють літаки.
І коло них,
Коло підойм, приладдя,
Коло моторів,
Мап і кулеметів, —
Невтомно зосереджені
Мужі робот і влади,
Хоробрі авіатори
В високім леті.

Як це, перебуваючи „в високім леті“, авіатори, ці „мужі робот і влади“, за незовсім вдалим виразом Виргана, — знаходяться коло літаків? Невдачу вірша не рятують всі намагання автора, хоч він і каже, що „літаки в акваріумі неба, немов амфібії виблискують стальні“, хоч він (зовсім уже погано) запевняє, що пілотам „треба в силі бути, як фагоцитами в крові“. Ніби почувавши слабкість свого вірша „Літайте, літаки“, відсутність у ньому реальних живих рис героїчного життя наших авіаторів, наявність багатьох притягнутих за волосся виразів, Вирган наприкінці висловлює обіцянку в найближчому майбутньому значно краще написати на цю ж тему:

О, авіатори,
Коли я ще зросту,
Високу пісню вам складу,
Як ви,
Як самолётна синь.

Самокритично усвідомлюючи слабкість своїх перших спроб, Вирган після того серйозно вивчив стан радянської авіації, героїчне життя кращих її людей, і в „Саду дружби“, цебто тоді, коли він дійсно таки значно виріс як поет, мало чи не центральне місце приділив авіаційній тематиці.

Окремих творів, спеціально присвячених авіаційній тематиці, в „Саду дружби“ нема, алеж вся книга просякнута ними. Не даремно в одному з творів, включених до збірки, Вирган так прямо й сказав:

І не марно мого краю крила
Душу так привабили мою,
Що усю свою пісенну силу
Летові назавжди віддаю.

І справді, у віршах з найрізноманітнішими сюжетами обов'язково знаходять собі місце хоч побіжні згадки, якщо не спеціальні строфи, про героїв радянського повітря, про мужню й відважну їхню роботу, про незимовну красу їхніх польотів. Ось, наприклад, вірш „Материнська“. „Вся сім'я пішла в артіль раненько“, лише одна мати співає над колискою сина:

Літаки у небі загули ...
Там живе твій тато і орли.
Ой, колиска високо гойдає,
А ще вище тато твій літає.
Літаки спустились низько, низько,
Нахились ще нижче до колиски.

Засипає немовля, та продовжується пісня:

Ти лежиш у ніжних пелюшках,
Тато ж б'ється у цупких вітрах;
Над тобою яблуні цвітуть,
А над татом хмароньки пливуть.

І настільки органічно вплетено авіаційні мотиви до материнської пісні, настільки переконлива основна її думка — звертання матері до синопка — „Літаки ізмалку полюби“, — що пісня ця набуває великого агітаційного значення. Ще сильніший вірш „Мати“. Син її — пілот:

Визнаний достойним і міцним,
Щоб літати над землями й морями,
Щоб узяти верх над ворогами
У грозі майбутньої війни.

Мати іноді побоюється за сина. У зворушливих, правдивих словах, в емоціональних рядках описує Вирган її побоювання:

Иде гроза. Валяє з ніг дубину.
Дош росте і гнеться, як лоза ...
Як же зломиш, ти, моя дитино,
Волю грому? Не спускайся, сину,
Нижче хмар, як буде йти гроза.

Це цілком природне для матері побоювання. Та й дійсно, каже автор, „хочеться горіть і не згорати, часу й відстані зламать закон“. Передова людина, краща колгоспниця, свідома того, що саме Червона армія, бійці червоного повітряного флоту мусять бути „спереду завше у боях за край, за щастя наше“, вона, ця мати, відкидає страх, звертається до свого любимого сина з такими словами:

Сину мій, в тебе міцне здоров'я,
Будь відважний і не вір у смерть,
Як і батько, що за землю кров'ю
Тричі сходив — землі, взяті з бою,
В нас цвітуть артілями тепер.

Так глибоко розробив Вирган взятую ним тему, так вірно і яскраво змалював центральну в творі постать матері, що читач надовго запам'ятає і прекрасний вірш і прекрасну, виведену в ньому, жінку. Цьому допомагають, крім усього відзначеного, ще і влучні, своєчасно подані поетом деталі. Вірш „Мати“ закінчується від'їздом сина. І яке яскраве уявлення про настрій матері дають слова про те, що їй „треба розлучатись із синами й треба не залити очей сльозами, щоби бачить їх у вишині“, про настрій нареченої, що, думаючи про новий приїзд до неї пілота, замислюється над тим, „де ж у небі той далекий берег, відкіль виглядати літаків?“ Живими, повнокровними людьми вийшли у Виргана герої вірша „Мати“, і в цьому його особлива сила.

В одному з кращих зразків любовної лірики Виргана (таких у „Саду дружби“ два-три), ліричний герой вірша, звертаючись до своєї любимої, каже:

Хочеш — стану від душі пілотом,
Край прославлю геніальним льотом,
Сміло кинусь з вишини орлів
Й розквіту не вище від садів...
Хочеш — викохаю сад довічний,
З лірики — солодкий і розкішний,
Квітів серця всюди насаджу
І не одцвітати накажу.

Не даремно в цьому звертанні поруч образів, зв'язаних з авіацією, Вирган дає і образи, зв'язані з плідництвом, садами, квітниками. Сади, плодові дерева, цвітіння Республіки — ці мотиви посідають також значне місце в збірці „Сад дружби“, при чому знову ж таки їх дано не відокремлено, а в зв'язку з основним матеріалом поезій, у зв'язку з авіаційною тематикою, а також тематикою розквіту колгоспного ладу. „Піднесу, як келих меду, яблуню до літаків“ — каже Вирган у вірші „Поезія“, присвяченому осмисленню своєї поетичної роботи, а в другому вірші розкриває вже цей образ у певному малюнку:

Самоліт тонкий пливе в блакиті,
Йде униз. Слідкуєш, але ось
Над твоєю головою миттю
Яблуко, як мрія, піднялось.

В цій загалом хорошій строфі є чимала хиба: дуже дають себе відчувати елементи пасивного споглядання, милування. Та не треба думати, що саме пасивне споглядання, милування характерні для поезій Виргана, в яких розгорнено мотиви плідництва. Ні, навпаки! Подаючи картини плодового врожаю, великого багатства колгоспних садів, Вирган ні в якому разі не робить це як самоціль. Він весь час показує, що це творить трудяща людина і для трудящого людства, що навіть самий розквіт плідництва обумовлений тим, що велика про-

летарська революція розкріпачила трудящих, спрямувала їхню енергію на творчу роботу. І найкраще це видно в поезіях, де мотиви плідівництва Вирган розробляє на матеріалі розквіту колгоспного ладу, бурхливого життя соціалістичного села, де він розкриває свої власні слова з „Озброєної лірики“: „як сад шумить праця бригад“. Найпоказовіший з цього боку вже цитований нами досить великий вірш „Сад“, основний герой якого є дівчина — учений плодовод. Вихована славетним революціонером плідівництва Мічуриним, вона становить зразок високоосвідомого, чесного, безмежно відданого своїйлюбимій справі спеціаліста, якому „немов руки, жалко вітки кожної до болю“. Плодові дерева стали ледве чи не частиною істоти дівчини-садовода: „Йде від серця незнайомий трепет, оглядаєшся — черешні розцвіли“. Ці слова прекрасно характеризують людину, для якої її натхнена професія стала її душею. І змальовуючи героїню вірша „Сад“, розповідаючи про її почуття, психологію, Вирган досить майстерно подає це на тлі саду і ширше — на тлі природи, бо, крім дерев, тут діють і річка і сонце. Ось уривок, що дасть достатнє уявлення про схарактеризований засіб Виргана:

Вечоріє. Виростають тіні,
Дерева розплющують бруньки,
Ти ідеш, сіяючи в промінні,
Від моєї рідної ріки.
Ти заходиш в сонячну кімнату
І сідаєш на диван. Весна
Оточила пахощами хату,
Шум ріки піднесла до вікна.
Буйне щастя заливає втому,
Дозрівають мрії молоді ...
Сонце йде по дзеркалі ясному
І заходить у його воді.
Та тобі здається за неправду
Захід сонця. І думки твої
Не виходять з молодого саду,
Як не замовкають солов'ї.

Образ дівчини - плодовода по силі, з якою його зроблено, можна поставити поруч з розглянутим уже нами образом матері пілота. Треба сказати, що взагалі у Виргана найбільш сильними і яскравими виходять (принаймні досі виходили) образи жінок, і їм він віддає найбільше уваги в усіх своїх творах. Не випадково решту найбільш повно описаних героїв поезій Виргана знову ж таки становлять жіночі постаті: Марта з одноіменного вірша й Галина з вірша „Герань“. Обидві ці дівчини - колгоспниці — позитивні образи кращих людей наших колгоспів. Описуючи їх, Вирган у той же час подає чимало матеріалів про життя колгоспів, про ударну роботу на ланах, про незламну машинну базу соціалістичного сільського господарства. Та цілком ясно, що в центрі тут знову ж таки

люди — уже вгадувані дівчата Марта й Галина. Марта — краща доярка в своєму колгоспі. Нелегкий її життєвий шлях.

Від сприяння — до бригади,
Від вербок — і до садка,
Із землянки — в світлу хату,
Від паршивого теляти,
Від води — до молока.

Вирган не розкриває в своєму вірші в конкретних образах цього шляху, він про нього лише згадує. І даремно, бо без належного художнього розкриття не можна як слід показати, як же стала знатною людиною Марта, як у боротьбі, в праці і в перемогах народжувалися в ній почуття гідності, почуття гордості за свій колгосп, почуття радянського патріотизму. Цю помилку непогано виправив Вирган при показі Галини — героїні вірша „Герань“, найбільшого з „Саду дружби“. Галина — трактористка, для неї найбільша гордість, що вона „трактор може вести цілу добу без спочину“. Але це людина з великим, ми б сказали, державним кругозором. Дбаючи за свій колгосп, вона прекрасно знає, що він лише частка великої справи, клітина у великому організмі соціалістичного суспільства. Думка про оборону соціалістичної батьківщини ввесь час не кидає її. Ліричний герой вірша так піднесено характеризує Галину в своїй розмові з нею:

Ти така молода,
Що не можна і змріять молодшу.
Віє ніжність твоя,
Хоч візьми й пелюсточком розтань.
Ти чутлива така,
Що я навіть озватись не можу,
Бо і ти спалахнеш,
Як слова мої на вустах.

„Але ніжність оця“ не ставала їй на дорозі в боротьбі проти куркульні, проти ледарів, і безперечно, правильно каже далі герой у своєму звертанні до Галини, що „без боїв вона немислима“, що вона, як рівна кращим бійцям Червоної армії, візьме участь у соціалістичній обороні Радянського Союзу:

У великих боях,
У останніх боях ти не тільки
Перев'язувать рани болючі
Зумієш братам,
Ти і танк поведеш
Через гори, ліси, через ріки
Й гармашем з бронепοїзда
Будеш снаряди метать.

Висока класова свідомість, почуття власної гідності, почуття радянського патріотизму органічно притаманні героям віршів Виргана. І як їм не готуватись до оборони своєї соціалістичної батьківщини, коли вони прекрасно усвідомлюють, що все їхнє

дзетарська революція розкріпачила трудящих, спрямувала їхню енергію на творчу роботу. І найкраще це видно в поезіях, де мотиви плідництва Вирган розробляє на матеріалі розквіту колгоспного ладу, бурхливого життя соціалістичного села, де він розкриває свої власні слова з „Озброєної лірики“: „як сад шумить праця бригад“. Найпоказовіший з цього боку вже цитований нами досить великий вірш „Сад“, основний герой якого є дівчина — учений плодовод. Вихована славетним революціонером плідництва Мічуриним, вона становить зразок високосвідомого, чесного, безмежно відданого своїйлюбимій справі спеціаліста, якому „немов руки, жалко вітки кожної до болю“. Плодові дерева стали ледве чи не частиною істоти дівчини-садовода: „Йде від серця незнайомий трепет, оглядаєшся — черешні розцвіли“. Ці слова прекрасно характеризують людину, для якої її натхнена професія стала її душею. І змальовуючи героїню вірша „Сад“, розповідаючи про її почуття, психологію, Вирган досить майстерно подає це на тлі саду і ширше — на тлі природи, бо, крім дерев, тут діють і річка і сонце. Ось уривок, що дасть достатнє уявлення про схарактеризований засіб Виргана:

Вечоріє. Виростають тіні,
Дерева розплющують бруньки,
Ти ідеш, сіяючи в промінні,
Від моєї рідної ріки.
Ти заходиш в сонячну кімнату
І сідаєш на диван. Весна
Оточила пахощами хату,
Шум ріки піднесла до вікна.
Буйне щастя заливає втому,
Дозрівають мрії молоді...
Сонце йде по дзеркалі ясному
І заходить у його воді.
Та тобі здається за неправду
Захід сонця. І думки твої
Не виходять з молодого саду,
Як не замовкають солов'ї.

Образ дівчини-пловодода по силі, з якою його зроблено, можна поставити поруч з розглянутим уже нами образом матері пілота. Треба сказати, що взагалі у Виргана найбільш сильними і яскравими виходять (принаймні досі виходили) образи жінок, і їм він віддає найбільше уваги в усіх своїх творах. Не випадково решту найбільш повно описаних героїв поезій Виргана знову ж таки становлять жіночі постаті: Марта з одноіменного вірша й Галина з вірша „Герань“. Обидві ці дівчини-колгоспниці—позитивні образи кращих людей наших колгоспів. Описуючи їх, Вирган у той же час подає чимало матеріалів про життя колгоспів, про ударну роботу на ланах, про незламну машинну базу соціалістичного сільського господарства. Та цілком ясно, що в центрі тут знову ж таки

люди — уже згадувані дівчата Марта й Галина. Марта — краща доярка в своєму колгоспі. Нелегкий її життєвий шлях.

Від сприяння — до бригади,
Від вербок — і до садка,
Із землянки — в світлу хату,
Від паршивого теляти,
Від води — до молока.

Вирган не розкриває в своєму вірші в конкретних образах цього шляху, він про нього лише згадує. І даремно, бо без належного художнього розкриття не можна як слід показати, як же стала знатною людиною Марта, як у боротьбі, в праці і в перемогах народжувалися в ній почуття гідності, почуття гордості за свій колгосп, почуття радянського патріотизму. Цю помилку непогано виправив Вирган при показі Галини — героїні вірша „Герань“, найбільшого з „Саду дружби“. Галина — трактористка, для неї найбільша гордість, що вона „трактор може вести цілу добу без спочину“. Але це людина з великим, ми б сказали, державним кругозором. Дбаючи за свій колгосп, вона прекрасно знає, що він лише частка великої справи, клітина у великому організмі соціалістичного суспільства. Думка про оборону соціалістичної батьківщини ввесь час не кидає її. Ліричний герой вірша так піднесено характеризує Галину в своїй розмові з нею:

Ти така молода,
Що не можна і змріять молодшу.
Віє ніжність твоя,
Хоч візьми й пелюсточком розтань.
Ти чутлива така,
Що я навіть озватись не можу,
Бо і ти спалахнеш,
Як слова мої на вустах.

„Але ніжність оця“ не ставала їй на дорозі в боротьбі проти куркульні, проти ледарів, і безперечно, правильно каже далі герой у своєму звертанні до Галини, що „без боїв вона немислима“, що вона, як рівна кращим бійцям Червоної армії, візьме участь у соціалістичній обороні Радянського Союзу:

У великих боях,
У останніх боях ти не тільки
Перев'язувать рани болючі
Зумієш братам,
Ти і танк поведеш
Через гори, ліси, через ріки
Й гармашем з бронепоезда
Будеш снаряди метать.

Висока класова свідомість, почуття власної гідності, почуття радянського патріотизму органічно притаманні героям віршів Виргана. І як їм не готуватись до оборони своєї соціалістичної батьківщини, коли вони прекрасно усвідомлюють, що все їхнє

наслідив сьогоднішнє життя — „уся ця любов, і ця молодість, і пісенність лиш можливі тепер, в нами створенім світі новім“. На захист цього „світу нового“, на самопожертву заради нього готові мільйони кращих людей нашої країни і в тому числі ті люди, яких у справжньому, невикривленому виді показав Вирган у кращих своїх поезіях:

Ми країни своєї,
Країни всесвітньої молодості,
Величезних робіт,
Героїчних пісень і дівчат,
Не дамо для руїн,
Для наруги ворожої й користі —
Ми майбутнє берем,
І за це нам відповідать.

Ці прекрасні, справді відповідальні слова висловлює вже сам автор і від імени своїх героїв і від свого власного імени — імени молодого радянського поета-червоноармійця, що і художнім більшовицьким словом, і гвинтівкою, своєю „мобілізованою лірикою“, готовий іти і в „ліричний наступ“, і на передові позиції бою.

Із глибини життя бере Вирган героїв своїх творів, звідти ж черпає він і свої художні засоби. В народній пісенній творчості, в сучасному радянському фольклорі, що його творять звільнені революцією для творчості мільйонні трудящі маси навчається Вирган поетичного майстерства. В „Озброєній ліриці“ він робив це ще дуже невміло, несміливо. „Сад дружби“ має вже прекрасні зразки використання мови, образів, навіть ритмів і своєрідної пісенної сюжетності українського революційного фольклору. При чому найбільш цінне те, що Вирган використовує не взагалі фольклор, а саме революційний фольклор, кращі зразки справжньої народної творчості, яка висловлює думки, почуття і прагнення найширших трудящих мас. Взяти хоч би „Баладу про сестер“, що хоч і починається традиційним для фольклорних творів всіх часів епічно-пісенним вступом:

За далеким косогором,
За високим синім бором,
В свіжині Сули,
У роботі, в батька в ласці,
Як у пісні, як у казці,
Дві сестри зросли, —

алеж розгортає зовсім нові сюжетні мотиви: сестри чекають славних червоних кіннотчиків — „написали — будуть в гості, може, завтра чи сьогодні“. Або взяти вірш „Гості“:

Ой, не трое осокорів,
Не тополя серед їх —
Четверо гостей моїх
Підіймаються угору
І ступають на поріг.

Що ж це за гості завітали до нашого героя? Трое хлопців з колгоспу, що розповідають про свої перемоги, і дівчина, що також радіє успіхам колгоспу, але дечим незадоволена. Виріс колгосп,—каже вона,—зростаємо й ми,—

— все це правда,
Та мені досадно так :
Прилітав до нас літак —
Дівчина із Ленінграда,
Вже літа в мої літа.

Пілотом хоче стати дівчина - гостя. До літака, до парашута тягнеться колгоспна молодь, і саме про ці найвластивіші бажання гідних представників трудящого народу пише Вирган у тих творах, де він спромігся найкраще використати найцінніші елементи народної творчості.

Від перших, ще несміливих спроб, де чимало було елементів літературщини (нагадаймо хоч би всі оці — „геркулесяно“, „це без гіпербол“, „акваріуми“ й „фагоцити“), Вирган все впевненіше прямує до народності, до непідробленої простоти. І іноді, одверто кажучи, просто дивуєшся, з якого простого матеріалу, якими звичними, буденними словами творить він свої поезії, що справляють таке сильне вражіння. Алеж нерідко Вирган і прораховується, бо безкінечне повторення прославленої рифми „любов—кров“ все ж таки знижує звучання його вірша, бо знамениті „шовкові коси“ відгонять пошловатістю, як і всі оті „котику“, „золотко“ і т. п.

Іван Вирган — ще дуже молодий поет; при всьому серйозному ідейно - художньому значенні кращих з його сьогоднішніх творів він ще перебуває на початку свого творчого шляху, що обіцяє бути надзвичайно цікавим, обіцяє принести цінності першорядної ваги. В уже цитованому нами вірші „Поезія“, присвяченому Вирганом осмисленню власної поетичної роботи, він писав: „Б'ється пісня на папері незміцнілими крильми“. Міцніють поступово крила пісень Виргана, підноситься вгору його поетична творчість.

КНИЖКА ПРО МОЛОДЬ¹

Французькі фашисти та генерали люблять книжки про молодь і для молоді. Наприклад, генерал Вейган вважає, що молодь дуже слаба. Маршал Петен теж.

Але кожна з цих персон не говорить про молодь серйозно, не піклується про її становище, про її бажання.

Отже, книжка П. Вайян - Кутюрє — перша книжка, яка говорить серйозно про молодь, говорить її ж голосами. Анкети Вайяна нічого не залишають в тіні: ось чому вони будуть надзвичайно неприємні фашистським розбещувачам молоді.

У цій книжці говорять молоді робітники, молоді селяни, молоді службовці, молоді дівчата, студенти, інженери, артисти, безробітні,—і Вайян - Кутюрє мужньо коментує їх висловлювання.

З цих різнобічних анкет складається жахлива картина, відмічена знаками безробіття, нещастя, війни, хвороби, смерті. Це знаки епохи, з якої постаємо ми.

Вся робота наших ворогів спрямована на те, щоб приховати ці злидні: ми не маємо кращої зброї, ніж правда проти цих брехунів, проти німецьких, італійських, французьких фашистів, які брешуть, проти цих попів, офіцерів, урядовців, чия головна функція — брехати.

Всі ці умови, в яких проходить молодість нового покоління, відбиті в словах одчаю, що диктує відповіді в анкетах Вайяна - Кутюрє; але цим словам одчаю голос молоді протиставляє свою волю і надію на змінення світу.

Кореспонденти Вайяна - Кутюрє знайшли, щоб описати своє життя, слова й вирази, які вищі за всі письменницькі вигадки. Ось деякі вислови з книжки про загублену молодість:

Сільський робітник: В мене нема роботи. Я майже вмираю з голоду. Я людина чесна і серйозна. Мені не треба нічого зайвого. Я хочу тільки жити, і це — все.

Молодий селянин: Тут злидні вбивають любов. Так

¹ Paul Vaillant - Couturier. „Malheure d'être jeune“. Edition Internationale.

проходить наша молодість, повна нещастя, без радощів, без надії.

Робітник з кіно-фабрики: Я захворів. У лікарні мені сказали, що в мене туберкульоз. Але що зробиш? Я продовжую працювати. Треба ж їсти... Врятуйте нас! Захистіть нас від смерті!

Молодий робітник: Я голодую, а мені сімнадцять років. Чи це справедливо?

Студент: Ми живемо погано, але ми надіємось. Нас ще підтримує звичка до життя.

Юнак: Ми хочемо працювати, розважатись, їсти, жити й кохати. Життя без цього? Та тоді не варто було народжуватись!

Молодий безробітний каже про „вошиві злидні“.

Є й цілком безнадійні: дівчата, які вдаються до проституції; юнаки, які продались розпусникам. Серед них деморалізація. Але більшість сподівається, хоче боротись за просте почуття людської гідності. Один з них каже:

„Нещастя бути молодим дало нам більше мужності та гідності“.

За мужністю приходить бажання боротьби.

Один із персонажів Клоделя каже: „Ти вимагаєш від мене цілого світу“. Ця молодь, яка нічого не має, теж хоче придбати право на цілий світ. І на життя. Ось чому вона хоче боротись. В неї нема нічого, вона бажає всього. Не тільки роботи й харчів, а ще й радощів. Вона знаходить вірний шлях.

Один молодий селянин каже: „Я ненавиджу циніків та злочинців, які танцюють перед нашою агонією, які живуть з нас, молодих. На мій погляд,—коли зробити підсумок моїм думкам,—боюся, що не вистачить гілля повивішувати всіх наших катів“.

Будівельник: Ми, сьогоднішня молодь, хочемо боротися, щоб добитись щасливого життя та творчої праці.

Робітник: Ні на кого нам не треба чекати. Ні на кого сподіватись, тільки на самих себе.

А ось із цікавого студентського листа:

„Треба використати той резервуар сил, який становимо ми. Треба закликати до нашої мужності, до нашої самовідданості. Не треба більше чекати. Ми готові до бою“.

І з бажанням боротьби, з надією пише молодий безробітний:

„Ми хочемо заснувати сім'ю. Ми молоді, ми міцні, в нас багато сил. Життя перед нами. Безробітні! Не будемо ж бо-язузами, не уникаймо бійки, яку нам дає життя. Жити — це прекрасно!“

З особливою увагою читаються розділи, які стосуються до проблеми інтелігентської молоді, які розповідають про сту-

дентів, інженерів, про молодих комерсантів та молодих промисловців.

Більшість опублікованих листів вражає своєю щирістю, своїм вірним поглядом на життя. Ясно, що широкі прошарки дрібної буржуазії все менше й менше можна заспокоїти фашистською брехнею; вони бачать у спілці з пролетаріатом єдиний вихід із своїх труднощів. Ось чому Вайян-Кутюрє може сказати, що молодь — на боці революції, а не на боці реставраторських фашистських мрій. Молодь — на боці найбільш „молодих форм держави та економіки“.

Молодь починає вітати СРСР, як молодість світу.

Цими днями, побачивши в натовпі Вайяна-Кутюрє, якийсь юнак почав йому гукати: „Хай живе Вайян-Кутюрє — захисник молоді!“ Це правдивий вигук.

Відгуки на анкету газети „L'Humanité“, яка стала основою книжки Вайяна-Кутюрє, все зростають, притягаючи до себе увагу всіх, кому нема місця в капіталістичній сучасності, кому загрожує перспектива втратити те місце, яке він посідає.

З французької переклав

А. Бірс

ЛІТЕРАТУРА, МИСТЕЦТВО, НАУКА

ТВОРИ ЕНГЕЛЬСА 30 МОВАМИ НАРОДІВ СОЮЗУ

Твори одного з основоположників наукового комунізму, найближчого друга і соратника Карла Маркса — Фрідріха Енгельса знайшли величезне розповсюдження в країні Рад.

За далеко неповними даними Державної центральної книжкової палати, за 17 років (з 1918 до 1935 р.) видано 293 книги Енгельса загальним тиражем понад 11 мільйонів примірників.

Праці великого революціонера надруковані більш як 30 мовами народів Радянського Союзу — російською, українською, білоруською, вірменською, татарською, китайською, якутською, грузинською, калмицькою, корейською, узбекською, мінгрельською, тюркською, німецькою, польською і багатьма іншими мовами.

Тираж творів Енгельса безперервно росте. Приміром, 1918 року було ви-

дано, за неповними даними, 6 назв книг, тиражем 80 тис. примірників, а 1919 року — вже 16 назв книг, тиражем 610 тис. примірників. Особливо різко зросла кількість видав праць Енгельса за останні роки. 1931 року було видано 25 книг, тиражем 1 млн. 50 тис. прим., 1932 р. — 40 книг, тиражем 2 млн. 600 тис., а 1933 р. — 76 книг, тираж яких досяг величезної цифри — 3 млн. 620 тис. примірників.

Найбільше розповсюдження дістав „Комуністичний маніфест“ Маркса й Енгельса. Його видано в кількості 2.724 тис. примірників. Книгу Енгельса „Походження сім'ї“, приватної власності і держави“ видано в кількості 653 тис. прим., „Анти-Дюрінг“ — 610 тисяч прим., „Людвіг Фейєрбах“ — 484 тис. прим., „Діалектика природи“ — 480 тис. прим. і т. п.

ЛІТЕРАТУРНЕ ЖИТТЯ

ДО ВИХ ВИСОТ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Рік тому в соціалістичній Москві відкрився перший Всесоюзний з'їзд радянських письменників. На з'їзді зібралися кращі майстри слова — інженери людських душ пролетарської батьківщини. На з'їзді приїхали революційні письменники Заходу. Це був перший з'їзд, на якому письменники підсумовували творчу роботу всіх братніх літератур великого Союзу, досягнення і зріст радянської художньої літератури після історичної квітневої 1932 р. ухвали ЦК ВКП(б) про перебудову літературно-мистецьких організацій. У палких промовах доповідачів і ораторів, що виступали на з'їзді, переконливо й бадьоро звучали слова перемоги на фронті соціалістичної літератури.

Вперше в історії було скликано такий великий з'їзд, і на цьому з'їзді з його трибуни майстри художнього слова знайомили своїх читачів з своєю творчою роботою, обмінювались один з одним досвідом, розповідали про свої досягнення, про свої перемоги й тимчасові поразки.

Наша країна зросла, зміцніла. Наш читач — робітник і колгоспник — так само зріс культурно, його матеріальний стан покращав, він все більше і більше вимагає для себе культурних цінностей, він все більше й більше ставить перед радянськими письменниками вимоги дати нові високохудожні твори.

З'їзд радянських письменників був великою демонстрацією потуг і єдності

всіх національних загонів соціалістичної літератури. Цілому світові з'їзд показав, що „радянська художня література народів Радянського Союзу, в наслідок переможного соціалістичного будівництва і розгону класових ворогів пролетаріату й трудящих СРСР, виросла в могутню силу соціалістичної культури і виховання трудящих мас в дусі соціалізму. Під керівництвом героїчної ВКП(б) на чолі з товаришем Сталіним і дякуючи повсякденній допомозі партії, письменники всіх народів СРСР прийшли на перший свій з'їзд як колектив, ідейно, організаційно і творчо згуртований навколо партії і радянської влади в єдиному союзі радянських письменників“ (З резолюції 1 з'їзду радянських письменників на доповідь М. Горького).

Велика увага партії і всіх трудящих нашої соціалістичної країни до радянських письменників, до їхньої творчості давали наснагу письменникам до дальшої, ще впертішої, ще наполегливішої творчої роботи.

Минув лише рік від часу першого з'їзду, а як багато пророблено, яких колосальних перемог на фронті культури і соціалістичної літератури досягла наша батьківщина. Найпершою і чи не найбільшою перемогою є злютованість в єдину творчу сім'ю всіх радянських письменників, які палають єдиним бажанням — творити якомога краще, віддавати до останку весь свій хист, свій талант і сили прекрасній соціалістичній батьківщині.

Величезні зміни, що на кожному кроці стверджують наш зріст, розквіт і зміцнення СРСР позначилися великою мірою і на творчості письменників. Серед радянських письменників України можна почути від багатьох лаяни про те, що вони не поспішають давати свої твори лише тому, що не хочуть подати читачеві книгу, зроблену похашцем, а хочуть дати твори куди вищої художньої якості, ніж давали досі.

Велика вимога до себе, до своєї творчості є одна з прекрасних рис, які ми спостерігаємо в творчому колективі радянських письменників. Ми не можемо ще похвалитися великою кількістю високохудожніх творів, що вийшли за цей рік. Їх вийшло не так багато, але художній рівень цих книг багато вищий, ніж ми мали досі.

Проте ми знаємо, що після жодного письменника, який би вперто і наполегливо не працював над новим твором, який не бував би на заводі, в колгоспі, серед студентів і учнів, в лавах Червоної армії, який би не готував свого добробку, що незабаром побачить світ, що буде вкладений до скарбниці художньої літератури до 20-річчя Жовтня.

Цей перший рік після з'їзду був першим роком справжньої перебудови всієї роботи, був роком розгону до стрибка, який зробить наша соціалістична література вже наступного року, стрибка, що піднесе нашу художню літературу на небачену досі височину.

У спілці радянських письменників України на протязі цього року ми мали таку велику історичну подію, як другий пленум правління спілки¹, на якому виступили наші вожді, керівники і вчителі — С. В. Косіор, П. П. Постишев, П. П. Любченко. Ми мали оновлення керівництва в спілці, ми дістаємо повсякденну допомогу від ЦК партії, для нас створені всі можливості працювати краще, наполегливіше, настирливіше.

Все це дає певність, що наступну другу річницю з'їзду радянських письменників буде зустрінуто високими зразками літературних творів, що радянські письменники цілком і повністю виконають свої зобов'язання, які давали вони на з'їздах, на пленумах і під час прекрасної творчої подорожі Дніпром.

„Літературна газета“.

Промова П. П. Постишева в вірменському журналі. В номері п'ятому журналу „Советская литература“, що виходить у Баку вірменською мовою, відруковано промову П. П. Постишева на пленумі спілки радянських письменників України.

Звіт української делегації радянських письменників про Міжнародний конгрес оборони культури. В серпні в столичному театрі опери звітувала українська делегація радянських письменників про Міжнарод-

¹ Див. „Червоний Шлях“ № № 4, 5 і 6 за 1935 р.

ний конгрес оборони культури, звітувала перед трудящими столиці Радянської України. В день звітування делегації всі місця в залі театру заняті. З ярусів, з партеру на сцену дивиться сила очей присутніх.

Ударники київських підприємств, працівники літератури, мистецтва, науки нетерпляче чекають початку зборів.

Звивається завіса. Голова правління СРПУ А. Г. Сенченко відкриває вечір, присвячений підсумкам Міжнародного конгресу оборони культури від фашизму. У вступному слові він говорить про значення конгресу, вітає українську делегацію, а в її особі і перший конгрес, що ввійде в історію боротьби за визволення культури спід капіталістичного ярма як великий, світового значення, етап.

На трибуні голова української делегації, член бюро новоутвореної Міжнародної асоціації оборони культури, Іван Микитенко. Оплесками зустрічає його громадськість столиці. Микитенко яскравими фарбами малює занепад буржуазної культури і боротьбу кращих людей всіх країн світу за врятування великих досягнень людського розуму від варварського нищення їх фашизмом. Він розповідає про значення антифашистських конгресів, про те, що на них передові уми капіталістичних країн шукають нових істин і знаходять їх в СРСР — соціалістичній батьківщині всіх трудящих, до якого з надією звернені очі всіх, хто за розквіт культури.

Тому то радянська делегація була в центрі уваги всього конгресу й широких мас робітників та трудящої інтелігенції.

Тому то віра в Радянський Союз прозвучала всіма мовами.

Тому то спроби троцькістів паплюжити СРСР дістали рішучу відсіч від усього конгресу.

Натхнена яскрава промова т. Микитенка не раз переривається оплесками.

Петро Панч дає картину кризи, малює жахливе становище робітників і трудящої інтелігенції. Капіталізмowi непотрібні знання, непотрібна література, непотрібне мистецтво, — ось яке суцільне вражіння створюється в того, хто з СРСР потрапляє за кордон, і таланти, якщо тільки вони

не стають на шлях боротьби за революцію пліч-о-пліч з пролетаріатом, гинуть.

Зосереджено слухає зал поета академіка Павла Тичину, який свій виступ присвячує аналізу розширювань серед еміграції. У своїй змістовній, насиченій типовими фактами і глибокими думками промови, П. Тичина оцінює настрої і тенденції різних груп еміграції — одних, що в своїй злості до СРСР роз'їдаються жовчю, і других, що змушені розкривати свої очі й міняти орієнтацію.

Наймолодший з делегатів О. Корнійчук уперше в своєму житті побачив живого жандарма, опинившись на території Польщі. Тому його вражіння від капіталістичних країн особливо яскраві, і він з усією безпосередністю передає їх аудиторії. У нього безліч фактів, помічених спостережливим оком. З них він передає тільки невеличку частину, але й та частина створює в аудиторії повну уяву про життя капіталістичних країн. Під час промови т. Корнійчука зал то захоплено плеще, то вибухає нестримним сміхом, то з сумом слухає розповідь про страждання трудящої інтелігенції, то сповнюється бадьорим настроєм і співчуттям, коли він говорить про те, як все більше й більше людей стають на шлях революційної боротьби.

А. Г. Сенченко пропонує схвалити звіт української делегації про Міжнародний конгрес оборони культури. Гучними оплесками збори стверджують цю пропозицію.

Днями відбулася екскурсія письменників Радянської України по Дніпру, влаштована ЦК КП(б)У з ініціативи тт. С. В. Косіора та П. П. Постишева. Ця екскурсія залишила глибокий слід в свідомості широких трудящих мас України, зміцнила органічний зв'язок літератури з масами. І коли, на знак цього зв'язку, з'являється делегація кращих людей Кам'янського заводу ім. „Правди“ в складі тт. Коломйцева, Бондаренка, Сушка та Солдатенкової, щоб передати українським радянським письменникам прапор і привітальну грамоту від колективу заводу, увесь зал з особливим піднесенням оплескує, всі присутні підводяться з своїх місць і довгою овацією вітають делегатів колективу заводу ім. „Правди“.

Віновідальний секретар правління СРПУ Анатоль Патяк у короткій гарячій промові дякує робітникам Кам'янського від усіх радянських письменників України, які обіцяють міцно тримати цей почесний прапор і своїми творами відповісти на увагу і пошану трудящих до радянської літератури і її творців.

Вечір закінчується виступом групи українських танцюристів — Лерхе, Федорової, Сівкович, Соболя, Жмарьова, Белова, Светлова, Івашенка, що повернулися з міжнародного фестивалю народної танцю у Лондоні.

Проф. Бертран вшанував пам'ять Т. Г. Шевченка. 20 серпня під час відвідування міста Харкова делегатами XV міжнародного фізіологічного конгресу професор Бертран, президент Сільськогосподарської Академії Франції і член Академії наук СРСР, на вшанування великого українського поета Т. Шевченка поклав букет квітів біля підніжжя монумента.

На місці заслання Тараса Шевченка. До Києва повернулася експедиція, що виїздила до Орська — місця заслання Т. Г. Шевченка. В Орську знайдено ряд матеріалів, що змальовують побут миколаївської фортеці, в якій перебував Шевченко. Знайдено документи про кару шпицрутенями, знайдено також літопис подій Орської фортеці початку XIX століття.

Експедиція записала низку легенд, пов'язаних з перебуванням Шевченка в Оренбурзькій та Орській фортецях.

Зустріч англійського письменника Джефрі Тріза з радянськими письменниками України. Недавно Київ відвідав англійський письменник Джефрі Тріз, запрошений до СРСР московським видавництвом іноземних робітників.

2 серпня в правлінні СРПУ відбулася зустріч англійського письменника з радянськими письменниками України. На зустрічі були присутні: Джефрі Тріз з дружиною, голова товариства культурного зв'язку з зарубіжжям тов. Величко, письменники тт. Микитенко, Кулик, Корнійчук, Копиленко, Оксана Іваненко, Голованівський та інші.

Тов. Микитенко вітав англійського гостя від імені всіх радянських письменників України, і ознайомив його з досягненнями української радянської літератури, яка займає визначне місце серед літератур варорів СРСР.

Потім відбулася дружня розмова. Джефрі Тріз найбільше цікавився розвитком дитячої літератури на Україні, методами роботи радянських дитячих письменників, зв'язком їх із своїми читачами.

Докладні пояснення про це дали тов. Копиленко і тов. Кулик, який розмовляв з гостем англійською мовою. Тов. Копиленко розповів, як він працює над своїм новим романом про радянську школу. Особливо зворушило Джефрі Тріза те, що дитячий письменник Радянської України має щільний зв'язок з школою, вивчає своїх героїв у житті, може прочитати дітям свій твір до його видруккування, — всього цього англійський дитячий письменник позбавлений.

У Києві Джефрі Тріз пробув кілька днів, ознайомився з дитячою художньою виставкою, з дитячим фільмом „Дивний сад“ на кінофабриці, побував у „лісовій школі“ в Пушії-Водиці, відвідав один з піонерських форпостів. З Києва англійський письменник поїхав на Кавказ і в піонерський санаторій Артек.

У наслідок своєї подорожі по СРСР Джефрі Тріз напише книгу — повість для англійських дітей.

Науково-фантастичні повісті. Вийшов том творів Юрія Смолича — „Прекрасні катастрофи“. Це том науково-фантастичних повістей, він містить: „Господарство доктора Гальванеску“, „Що було потім“ і „Ще одна прекрасна катастрофа“. В перших двох повістях трактується питання про „робота“ (механічну людину), піддається критиці буржуазна „теорія“ про можливість заміни живого робітника механічним.

Історія Алюміль-комбіна-ту. Письмениця Марич закінчила історію Дніпровського Алюмільового комбінату. Твір під назвою „ДАК“ розміром 15 друкованих аркушів дістав позитивну оцінку керівництва та робітників комбінату, а також керівників алюмільової промисловості Союзу.

11 серпня у Всеукраїнській редакції історії заводів відбулося читання історії ДАК. Від президії правління СРПУ були присутні тт. А. Г. Сенченко, Петро Панч, Павло Усенко, Олександр Копиленко.

Після прочитання авторкою твору присутні обмінялися думками і визнали роботу задовільною. Авторку вітали з творчим успіхом.

Вибрані твори Марка Вовчка. В Державному літературному видавництві, за редакцією тов. Н. Чередник, вийшов двотомник вибраних творів видатної української письменниці середини XIX віку — Марії Олександрівни Вілінської, що виступала в літературі під псевдонімом Марка Вовчка.

В двотомнику зібрані всі кращі твори письменниці, в яких висвітлено жахливу картину поневолення і пригноблення селянства, закріпаченого українськими панами та місними куркулями — козаками. Такі оповідання, як „Отець Андрій“, „Одарка“, „Козачка“, „Горпина“, „Ледащиця“, „Інститутка“ та інші, змальовують нелюдське знущання панів, панночок, панських прислужників над кріпачками — жінками й дівчатами. Особливо велике соціальне значення має оповідання „Кармелюк“, хоч у ньому тодішнє українське село показане в надто сентиментальних, ідеалістичних тонах. Хоч сама письменниця і стояла на позиціях буржуазно-ліберальних, проте оповідання Марка Вовчка відіграли чималу роль у боротьбі революційної демократії проти панів-кріпосників.

Критична стаття тов. А. Хвилі дає докладну марксистську характеристику творчості письменниці і зриває маску з українських націоналістів, що в своїх писаннях — одні (Дорошкевич) виставляли Марка Вовчка в націоналістичному забарвленні, інші (Єфремов, Олена Пчілка) навіть заперечували її авторство „Народних оповідань“, виходячи з того, що письменниця була не українокою з походження. В статті тов. Хвилі показана та соціальна база, на якій зросла українська письменниця Марко Вовчок, і увесь її літературний шлях.

Видання вибраних творів оформлено з смаком, у витриманому тоні.

Макет оформлення — Я. Руденського, заставки (за народними мотивами) М. Дейчмана.

Нові секції правління СРПУ. При правлінні Спілки радянських письменників України утворено секції поетів і прозаїків.

В бюро секції поетів увійшли: Павло Тичина (голова), Микола Бажан, Леонід Первомайський, Лейб Квітко, Павло Усенко, Ніколай Ушаков, Павло Беспощадний, Майк Йогансен.

Бюро секції прозаїків складається з таких тт.: Андрій Головка (голова), Аркадій Любченко, Анатоль Шиян, Г. Орлянд.

Жюрі конкурсу на кращу пісню. Правління СРПУ утворило жюрі конкурсу на кращу пісню. В склад жюрі увійшли: голова спілки письменників А. Г. Сенченко, поети — Павло Тичина, Давид Гофштейн, Ніколай Ушаков і композитор Ревуцький.

Нове правління Літфонду. Президія правління СРПУ утворила нове правління Літфонду в такому складі: Петро Панч, Сергій Данильченко, Андрій Головка, Лейб Квітко, Леонід Смілянський, Юрій Смолич (Харків), Миколюк (Одеса), Фарбер (Донбас), Греза (АМСПР), Харламов (Дніпропетровськ).

На голову правління Літфонду призначений Петро Панч.

Заступником голови і директором Літфонду призначений Сергій Данильченко.

Перша туристська газета Маріуполь — дуже популярне серед туристів Донбаса місто. Вони тут цікавляться узбережжям моря, роботою порту, будівництвом „Азовсталі“, виробництвом цільнотягнутих труб на заводі Ільїча. Криголам „Макаров“ відвідало понад 1.500 чоловік.

Туристи відпочивають у прекрасному міському парку культури та відпочинку. Міська рада товариства пролетарського туризму і екскурсій випустила першу в СРСР туристську газету, яка висвітлює цікаві маршрути по околицях Маріуполя. Центральна рада туризму преміювала маріупільську раду за цю ініціативу.

Літній концертний сезон столичні. Надзвичайно красивий, латинський міський сад ім. Постишева розташований на мальовничих крутих схилах правого берега Дніпра — найулюбленіше місце відпочинку киян. Тут, у саду, своєрідний центр літнього музичного життя столиці: тут відбуваються концерти симфонічного оркестру українського радіокомітету. Літній симфонічний сезон цього року почався з запізненням (18 червня), але все ж таки за цей сезон трудящі мали змогу почути багато класичних і сучасних радянських симфонічних творів. Серед них — симфонії Бетховена, Чайковського, Дворжак, Ревуцького, „Шехерезада“ Римського-Корсакова, „Римський карнавал“ Берліоза, „Червоноармійська рапсодія“ Василенка, твори Шехтера, Шостаковича, Лятошинського, Таранова, Нахабіна, Рибальченка. Диригент Дніпропетровської опери Ковальський познайомив слухачів з творами одеських радянських композиторів — Фемеліди (симфонія), Данькевича (антанта), Фоменка (скерцо і марш).

Проведено кілька тематичних концертів: вечір творчості радянських композиторів, інтернаціональний концерт (музика народів СРСР), вечори рапсодій, балетної музики, італійської оперної музики тощо. Надзвичайно цікавим був вечір музичної вікторії, що наочно показав величезний культурний зріст усієї маси слухачів.

Більшою частиною концертів керував М. Канерштейн, культурний, невпинно зростаючий юний диригент, що поступово стає зрілим і досвідченим майстром. Велика заслуга М. Канерштейна в тому, що він уперто бореться проти рутини і сміливо виконує останні радянські і західноєвропейські новинки.

Цікавими в сезоні були виступи австрійського диригента Александра Сенкара. Сенкар — музикант багатогранної виконавської культури, глибокий думач симфонічних творів і прекрасний піаніст. Глибоке знання стилю і тонкий художній смак виявив Сенкар у виконанні творів Моцарта і Генделя, воскресивши їх у новій неперейденій класичній свіжості.

Дуже вдалим були виступи солі-

стів: лауреата другого всесоюзного конкурсу виконавців, талановитого піаніста Гуревича („Танок смерті“ Ліста), молодого обдарованого скрипача Шварца (концерт Конюса) і артистки всесоюзного радіокомітету Кисельової. Сольних виступів цього сезону було мало.

Масовий університет музичної культури. 1 вересня при київській обласній філармонії відкрито масовий університет музичної культури, який провадить роботу на великих підприємствах та в районних будинках культури м. Києва, а також у школах.

За тематичним планом, повний курс навчання в університеті для кожної аудиторії складається з 34 лекцій, які супроводитимуться музичними ілюстраціями — концертами кращих музикантів і співаків. Запрошено висококваліфікованих лекторів. Всі лекції університету будуть видаватися окремими брошурами. Керівник лекційної і видавничої роботи — професор державної консерваторії т. Грінченко.

Щомісяця за планом відбуватимуться чотири лекції для кожної аудиторії, з таким розрахунком, щоб повний курс навчання було пройдено слухачами за 8½ місяців.

Міський дитячий філіал університету працює в Палаці піонерів та жовтенят. На місяця роботи окремих філіалів університету організовано постійну музичну консультацію і провадитимуть широку масову-музичну роботу. Опрацюють питання про відкриття колгоспного філіалу, з виїздами лекторів та музикантів-виконавців у колгоспи Київщини.

„Запорожець за Дунаєм“ силами робітничої студії. Полтавська робітнича студія опери та балету в клубі ім. Карла Маркса 5 серпня продемонструвала свої досягнення перед громадськістю міста. На районній олімпіаді студія поставила оперу „Запорожець за Дунаєм“. Жюрі високо оцінило співаків, хор, балет та симфонічний оркестр. За короткий період своєї роботи студія провела 65 вилазок на підприємства і до клубів.

У виробничий план студії включено постанову опери „Євгеній Овєгін“.

Вшанування пам'яті композитора Коляди. Український та харківський обласний оргкомітети спілки композиторів утворили комісію під головуванням заслуженого професора Богатирьова по збиранню та виданню творів загиблого композитора Миколи Коляди.

Вирішено видати збірку всіх творів

та вибрані твори. Комісія вже приступила до роботи. Секретар комісії композитор Штогаренко і дружина небіжчика збирають матеріали, які залишилися у композитора вдома. Ці твори за спеціальним описом будуть передані оргкомітетові.

Уповноважені комісії в Харкові, Києві та Одесі збирають матеріали, що є на руках у приватних осіб — переважно виконавців у театрах та музично-вокальних ансамблях.

ТЕАТР

Театр опери та балету цього сезону. Столичний державний академічний театр опери та балету розпочав сезон постановою „Снігуронька“, за диригуванням народного артиста республіки Пазовського.

У цьому році художньо-творчий колектив театру складається з досить значної групи висококваліфікованих працівників.

Які нові працівники прийшли в цьому році до столичного театру опери та балету?

В групі сопрано співатиме народна артистка республіки Литвиненко-Вольгемут (Харків), артистка Єгорова (Свердловськ). У групі мецо-сопрано — артистка Івницька (преміювана на всесоюзному конкурсі вокалістів). У групі тенорів — артист Єнакієв (Ленінград) і артист Колеснік. У групі баритонів — артист Лаптев (преміюваний на всесоюзному конкурсі) і артист Копнін. У групі басів — заслужений артист республіки Паторминський.

Оркестр у цьому сезоні збільшено до 90 чол. Запрошено висококваліфікованих музик: концертмейстра перших скрипок — Ратнера, концертмейстра віолончелей — заслуженого артиста республіки Кириленка, концертмейстра альтів — Борщовського, концертмейстра контрабасів — Мільнера, заслуженого артиста республіки Граната, кларнет-соліста — Вайнаренка, фаягот-соліста — Левмана.

Балет збільшено до 85 чоловік. З нових артистів треба відзначити прем'єра балету Соболя (Харків) — учасника міжнародного фестивалю танців, і приму-балерину Васильєву (Ленінград).

Хор також зміцнено, головним чином за рахунок талановитої молоді.

З нових постанов у цьому сезоні підуть: „Конюк - Горбунюк“ (у жовтні) — в постанові диригента Кушнерьова, балетмейстра — заслуженого артиста республіки Жукова і художника Євєнбаха; „Борис Годунов“ (диригент — народний артист республіки Пазовський, режисер — заслужений артист Лапицький і художник — Кігель); „Наталка Полтавка“ (поставить заслужений артист Йориш, режисер — заслужений артист Манзій і художник — Курочка - Армашевський). У цій опері буде збережений основний текст Котляревського, але його буде збагачено українськими народними піснями, танцями, масовими іграми тощо. Тепер поет М. Рильський і заслужений артист республіки Манзій пишуть лібретто цієї опери, а композитор Йориш працює над музикою.

З нових вистав піде також „Царєва наречена“, у постанові народного артиста республіки Пазовського, режисера — заслуженого артиста республіки Лапицького і художника — заслуженого діяча мистецтва Федоровського (художник московського Великого театру). Балет „Спляща красуня“ поставить заслужений артист республіки Жуков і художник Курилко.

Щоб покращити художнє обслуговування дітей, театр поставить дитячу оперу „Золота рибка“ (текст за Пушкіним), музика московського композитора Полов'якіна. Музичну частину „Золотої рибки“ поставить композитор Полов'якін і диригент Смекалін, режисер Лапицький і художник Кігель. Цій постанові дирекція театру віддає велику увагу, виділяє для неї кращі сили. „Золота рибка“ піде наприкінці листопада.

Із спектаклів минулого сезону поновлюються: „Кармен“, „Запорожець

на Дунаєм", „Сингуровська", „Євгеній Онегін", „Травіата", „Гугеноти" і „Пікова дама". Із балету будуть відновлені: „Дон-Кіхот", „Червоний мак", „Лебедине озеро".

Наркомосвіта УСРР і столичний театр опери та балету розпочали роботу над створенням нової музичної редакції і оркестровки відомої опери „Тарас Бульба". Ця опера буде заново поставлена в сезоні 1936-37 року.

Театр тепер вивчає радянські опери: „Невідомі солдати"—Козицького, „Декабристи"—Шапоріна і „Тихий Дон"—Дзержинського, а також балет „Бахчисарайський фонтан"—Асаф'єва, з тим, щоб при першій можливості включити ці п'єси до репертуару театру.

Наступний сезон в Київському театрі російської драми. Київський театр російської драми напередодні зимового сезону дасть ряд вистав у приміщенні літнього театру стадіону „Динамо". Крім основних постанов минулих сезонів, театр дасть у цьому приміщенні дві нові постанови: „Свадьбу Кречинського" Сухово-Кобиліна та „Шоколадные солдатики" Бернарда Шоу.

Стаціонарне приміщення театру капітально відремонтовано. Сценічну площадку реконструйовано. Сцену поглиблено, механізовано і влаштовано спеціальну електрифіковану систему трівів для підймання декорацій, реконструйовано освітлення.

На цей сезон намічено такий новий репертуар: „Ревизор" Гоголя—в постанові художнього керівника театру заслуженого артиста Республіки Л. Прозоровського; „Растеряев уліна" за Глебом Успенським—у постанові заслуженого діяча мистецтва М. Нарокова; „Отелло" Шекспіра, постава режисера К. Хохлова; нові радянські п'єси: „Наши сердца" Радіонова; „В современной провинции" Светлова та одну постанову для юнацтва і дітей старшого віку—„Хлопчик" М. Даніеля. Крім того, театр одержить нові п'єси від радянських драматургів В. Ромашова і Л. Славіна.

Театр запросив на постійну роботу висококваліфікованих акторів з Москви та великих центрів РСФРР.

Велику увагу театр приділятиме добродію обслуговуванню глядачів. Проводитиметься систематичне читання п'єс на підприємствах Києва,

відбуватимуться диспути про окремі постанови театру.

У виробничому плані театру—кілька конференцій глядача.

Юбілейний сезон Харківського театру опери і балету. В наступному сезоні Харківський державний академічний театр опери і балету святкує свій 10-річний юбілей.

Зачас свого існування театр виховав визначних артистів опери і балету, що стали відомими всьому Радянському Союзові. Народна артистка республіки Литвиненко-Вольгемут, заслужені артисти республіки Паторжинський, Будневич, Кіпаренко-Даманський, артисти Горохов, Гришко, Левицька, Виноградова, Дніпровська, Кученко і багато інших завоювали величезну симпатію у трудящих пролетарського Харкова. Не раз захоплювався глядач майстерністю танку у виконанні артистів балету Лерхе, Соболя, Дуленко, Савицької, Аркадьева, Чехової, Чернишова.

Протягом 10 років театр, тримає міцний зв'язок з підшефними частинами Червоної армії, ХЕМЗ'ом, школами. Заслужений артист республіки Паторжинський успішно навчив співу червоноармійця Слоновіча, народна артистка республіки Литвиненко-Вольгемут—дружину командира Беленко. Засл. артист республіки Будневич, артист Мікіша також працюють з червоноармійцями і командирами підшефної частини, навчаючи їх співу. Щорічні неодноразові виїзди на завод і в школи, організація там самодіяльних постанов, гуртків—такий неповний перелік зв'язку театру з пролетарською громадськістю міста.

До сезону 1935-36 року колектив театру працює над балетом „Полум'я Парижа"—музика Асаф'єва в постанові В. Цапліна. Готується в новій постанові опера „Аїда"—музика Верді. Постанову цієї опери здійснюють засл. артист республіки Лапіцький, художник—проф. Хвостов, дирижер—народний артист республіки Моргулян.

Театр покаже також прем'єри: „Травіата"—муз. Верді, „Мазепа"—муз. Чайковського, „Хованщина"—муз. Мусоргського і балет „Коньок-Горбуньок"—муз. Пуні.

Із старих постанов поновлюється „Тарас Бульба"—муз. Лисенка, „Абе-

салом і Етері"—муз. Паліашвілі, торішні постанови „Гугеноти"—муз. Мейєрбера, „Царська невеста"—муз. Римського-Корсакова та інші.

До ювілейного сезону 1935-36 року театр випускає спеціальний збірник і альбом.

Національний театр у колгоспах. Одеський обласний болгарський робітничо-колгоспний театр виїжджав до національно-болгарського Коларівського району на Дніпропе-

тровщині. Театр взяв участь у святкуванні 10-річчя району і показав трудящим „Чудесний сплав“, нову п'єсу „Адвокат Патлені“ тощо.

Німецький робітничо-колгоспний театр гастролював у національно-німецькому районі Ландау. За місяць театр дав 30 вистав у будинках колективіста і безпосередньо на полі. Колгоспники побачили такі вистави: „Велика сила“, „Дорога квітів“ і театр малих форм.

КІНО

До створення фільму „Український Чапаєв“. Збирання матеріалів для створення фільму про Щорса закінчено. Всі матеріали систематизовані й поділені на три категорії: основні, допоміжні, різні. Самі тільки основні матеріали складають тридцять папок, а весь щорсівський фонд має 5000 друкованих на машинці сторінок. Серед матеріалів—спогоди друзів і соратників Щорса (Квятека, Щаденка, Примакова, Алтухової, Федорової та інших), документи (телеграми Леніна на Україну в зв'язку з німецькою революцією й наступом Першої української дивізії на чолі з Щорсом), листівки, особисте листування, 400 фотографій. Особливий інтерес мають спогади командира корпусу Квятека, який був присутній на побаченні Щорса з В. І. Леніном.

Потік матеріалів охопив увесь Радянський Союз. Ще й досі надходять різні відомості від колишніх щорсівців, які перебувають тепер у Туркменістані, Сибіру, Криму тощо. Матеріалів так багато, що їх вистачить не тільки для фільму про Щорса, а для цілого ряду фільмів про громадянську війну.

Матеріали, вибрані для використання у фільмі про Щорса, передані режисерові Олександрові Довженкові.

На київській кінофабриці вже бу-

дується спеціальне ательє для режисера Довженка.

Фільм „Дивний сад“ режисера Л. Френкеля показує зростання молодих музичних талантів. Головний герой фільму—Льоня Березін (акт. Шура Корнет), син полярного зимовщика. Він любить гру на скрипці і, пройшовши через ряд хвилюючих етапів, стає видатним музиком. Батько Льоні, перебуваючи за тисячі кілометрів від сина, в Арктиці слухає його симфонію по радіо. Симфонія Льоні розноситься скрізь, бо це симфонія радянської країни, що вирощує і розвиває найкращі здібності, які є в людини. У фільмі беруть участь засл. арт. Республіки Коханенко, арт. Надемський та інші.

Повітряне знімання „Аерограда“. За повідомленням „Тихоокеанської зvezди“, знімання нового фільму режисера-орденоносця О. Довженка „Аероград“ наближається до кінця. Оператором Щором на літаку „Р-5“ (пілоти—Казаков і Марков) проведено повітряне знімання. Особливо відповідальним моментом був „бреючий“ польот над тайгою і сопками. Лишилося ще зняти кілька масових дій літаків над морем і тайгою, і знімання фільму „Аероград“ буде цілком закінчено.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

До двадцятих роковин Жовтня. Оргкомітет спілки радянських художників і скульпторів України готує експонати про радянську Україну для трьох виставок, які мають відбутися в Москві до двадцятих роковин Жовтня. Виставки оформлю-

ються на теми: „Індустрія соціалізму“, „Сільське господарство“ і „Двадцятиліття Червоної армії“.

Українська виставка художньої фотографії. З ініціативи Українфільму в листопаді цього

року в Києві відкривається велика виставка художньої фотографії. У виставці візьмуть участь кращі професіонали і фотолюбители України. Мета виставки — показати в художніх фотознімках усі галузі життя Радянської України та досягнення радянської української художньої фотографії.

Кращі твори, подані на виставку, будуть премійовані.

Художник-керамік. Станіслав Антонович Патковський, син гончара, народився 1880 року. Перші кроки гончарної виучки він пройшов у батьківській примітивній майстерні, де й виявив здібності в керамічному мистецтві.

Після закінчення промислової школи кераміки тов. Патковський залишився в ній майстром - учителем. 1910 року переїздить у Миргород. Тут він протягом 25 років працює художником-кераміком у керамічній промисловій школі ім. М. В. Гоголя, Миргородському технікумі будівельних матеріалів, дослідником харківської керамічної станції, далі в Києві при науководослідному інституті мінералогії та геології.

Вперше в СРСР Станіслав Антонович почав виготовляти художні вази,

які раніш імпортували з Японії й Чехословаччини.

Вази т. Патковського демонструвалися з великим успіхом на виставках у Києві і Москві.

Приїзд тов. Патковського знов до Миргорода тісно пов'язаний з відродженням при технікумі цеху художньої кераміки. Цей приїзд збігається з 35-річчям діяльності видатного майстра художника - кераміка.

Харківська картинна галерея. Харківська картинна галерея має близько 75 тис. експонатів з живопису, графіки, скульптури, творів народного мистецтва. Особливо добре представлені голландська і італійська живопис XVII і XVIII століть.

Велику цінність має також відділ графіки, в якому зібрано близько 40 тис. експонатів і рідкісні гравюри Дюрера і Рембрандта. Дуже цікаві твори виробничого мистецтва, багата колекція килимів, вишивок і фарфорових виробів XVIII і XIX століть.

Із творів російських майстрів зібрано картини Рєпіна, Серова, Сурікова та інших. У відділі радянського мистецтва є картини кращих художників Союзу.

Відкриття галереї відбудеться на Жовтневі свята.

НАУКА

До 40-річчя з дня смерті Енгельса. До 40-річчя з дня смерті Фрідріха Енгельса Партвидав при ЦК ВКП(б) видав масовим тиражем брошуру. У ній дана стаття Володимира Ільча Леніна про Енгельса, написана в рік смерті великого революціонера (1895 р.).

Брошура ілюстрована фотознімками, серед яких портрети Енгельса.

Міжнародний фізіологічний конгрес. XV міжнародний фізіологічний конгрес, що відбувався в серпні в Ленінграді в Москві, пройшов з винятковим успіхом. Іноземні вчені — делегати конгресу — не раз висловлювали своє цілковите задоволення як науковою частиною конгресу, так і прекрасним прийомом та чудовою організацією ознайомлення їх з нашими науковими закладами і досягненнями соціалістичного будівництва в СРСР. Делегати

підкреслювали, що організація конгресу в нас далеко перевищила попередні конгреси в Римі, Бостоні і Стокгольмі. Тепер, як заявив проф. Като (Японія), іншим країнам важко запросити до себе, бо жодна з них неспроможна буде організувати його на такій же височині, з таким же розмахом і в таких же масштабах, як це було зроблено в СРСР.

Доповіді радянських делегатів і огляд наукових закладів, зокрема лабораторій академіка Павлова в Колтушах, філії Всесоюзного інституту експериментальної медицини в Ленінграді, фізіологічних інститутів Москви та інших закладів справили іноземних делегатів як розмахом наукової роботи, так і обстановою та матеріальними можливостями, зокрема кількістю штатних наукових працівників.

— У нас, — казали іноземні делегати, — працюють максимум 2 — 3

асистенти, у нас дуже мало коштів, а у вас є десятки наукових працівників, оплачуваних державою, є палаци для інститутів. Ми бачимо тепер, що радянський уряд справді ставить науку на перше місце. Ми бачимо, які неправильні були наші відомості про Радянський Союз, як неправі були ті з наших земляків-учених, що не радили нам їхати до СРСР. Тепер ми їм розкажемо всю правду про ваше життя, про вашу роботу.

Своє захоплення радянською фізіологією, біохімією і фармакологією, свою глибоку подяку радянському уряду і особливо голові Ради народних комісарів СРСР тов. Молотову за винятково гостинний прийом представники ряду країн висловили в своїх промовах на банкеті, даному тов. Молотовим делегатам конгресу в Москві, в залах Кремлівського палацу.

XV міжнародний конгрес був визначною подією в науковому житті всього світу. Видатні вчені різних країн доповідали про наслідки своїх дослідів з питань фізіології, біохімії і фармакології.

Великий інтерес становили доповіді-огляди професорів Кеннона (Америка), Баркрофта (Англія), Ляпіка (Франція) і наших радянських фізіологів-академіків Орбелі і Ухтомського. Ряд цікавих доповідей іноземних і радянських вчених були прочитані на засіданнях секцій.

З великим успіхом пройшла робота біохімічної секції.

Українська делегація по цінності поданих її представниками доповідей посідала почесне місце в складі всієї радянської делегації.

19 серпня делегати почали роз'їжджатися з Москви. Частина повернулася додому, частина вирушила в екскурсію по Радянському Союзу. Ці екскурсії відбулися за чотири маршрутами, саме: перший — Харків — Дніпрогес — Київ; другий — Волга — Харків — Київ; третій — Крим — Одеса — Київ; четвертий — Кавказ — Крим — Одеса — Київ. У цих екскурсіях взяли участь 255 іноземних делегатів. Всі вони відвідали Київ, а багато з них відвідали Харків і Одесу. Серед делегатів, що відвідали Україну, і зокрема Київ, маємо ряд видатних учених Франції, як от

професори Бертран, Суля, Машебеф, Шошар, Майнйон та інші; Англії — зокрема проф. Барджер; Америки — проф. Маргуліс, відомий біохімік Мак-Кей; Італії — проф. Герлічка, голова італійської делегації, Фоа, Квальєріелло; Німеччини — видатний біохімік проф. Леві, японська делегація на чолі з проф. Като, польські вчені — проф. Сосновський, Морачевський, доцент Остерн та інші, чехословацькі, іспанські, румунські фізіологи.

Огляд іноземними делегатами наукових закладів республік Радянського Союзу, зокрема України, ще раз показав їм бурхливий розвиток наукової роботи в республіках країни Рад, делегати яких брали активну участь у роботі XV міжнародного фізіологічного конгресу.

У порядкування музейного городка. Український музейний городок користується величезною популярністю серед туристів і екскурсантів. За перше півріччя 1935 року городок відвідало 90 тис. чоловіків — на 39 тис. чол. більше, ніж торік. Але обслуговування відвідувачів досі було налагоджено погано.

Городок слабо зв'язаний з підприємствами Києва. Немає довідкового бюро, довідника. Порядок відвідування не регулюється. Це створює перевантаженість лекторів, що впливає на якість лекцій. Пояснювальні написи — загальні, застарілі. Багато експонатів пошкоджено.

Народний комісаріат освіти запропонував адміністрації вжити рішучих заходів до впорядкування городка. Запроваджується попередній запис на відвідування. Видається довідник, ілюстрований планом городка і фото. Пояснення провадитимуться диференційовані, залежно від рівня відвідувачів.

При городку утворюють спеціальні кімнати, де відвідувач зможе культурно відпочити, почитати газету й книжку і познайомитися з літературою, присвяченою музейним цінностям городка.

130-річний юбілей Харківського університету. У цьому році минає 130 років існування Харківського державного університету, найпершого університету на Україні.

Раднарком УСРР ухвалив провести цей ювілей у листопаді цього року.

Для проведення ювілею утворено ювілейний комітет на чолі з головою Харківського облвиконкому тов. Федяєвим.

Крім того, Раднарком УСРР ухвалив відпустити 520 тис. крб. на капітальний ремонт приміщень університету, на видання літератури до ювілею, організаційні витрати тощо.

Експедиція УАН на Верхньому Дніпрі. Рада вивчення виробничих сил УСРР президії УАН разом з гідробіологічною станцією УАН проводить експедиційні роботи на Верхньому Дніпрі. Мета цих робіт—дослідити водну, тваринну і рослинну сировину, зокрема рибні ресурси Дніпра і системи дніпрових заплавлених водойм. Експедиція, що складається з 16 осіб, під керуванням професора Белінга, почала свою роботу в липні в районі Річиці (БСРР). Експедиція збрала багато матеріалів, які висвітлюють особливості дніпрових водойм, їхню рослинність, тваринне і рибне населення.

Багатство бібліотеки. Наукова бібліотека при Харківському державному університеті організована 1805 року. Перший внесок до неї—3.000 книг—зробив Каразін—основоположник університету. За 120 років книжний фонд виріс до величезної цифри—понад 730.000 томів. Десятки тисяч студентів харківських вишів, наукові працівники, академіки користуються цим скарбом в своїй роботі.

Значне місце в бібліотеці посідають рукописи. Зокрема, цікаві рукописи на шовку, походження яких досі не встановлено. Тут є рукописи грецькою мовою XII—XIII століття, а також арабські, датовані 1562 роком, арабська граматики 1643 року та багато інших цінних старовинних видань.

Серед матеріалів з історії України є універсал гетьмана Мазепи 1705 р., лист гетьмана Хмельницького до кримського хана, історія царювання Петра І видання 1730 року тощо.

До ювілею бібліотека випускає спеціальний альбом і статті, які увійдуть до ювілейного збірника Харківського державного університету.

ПО РЕСПУБЛІКАХ СРСР

РСФРР

Виставка творів Фрідріха Енгельса. З нагоди сорокових роковин з дня смерті Фрідріха Енгельса Комуністична академія відкрила книжкову виставку.

Показ творів Енгельса розгорнуто в хронологічному порядку щодо часу їх написання і першої публікації. Головніші праці представлено в численних виданнях німецькою мовою і перекладах на інші європейські мови.

Російські видання зібрано майже всі, починаючи з женецьких видань 80-х років і перших „легальних“ перекладів 90-х років.

На виставці зібрано також опубліковане листування Енгельса.

Еріх Вайнерт в Ленінграді. Німецький революційний поет Еріх Вайнерт, перебуваючи в Ленінграді, відвідав із своєю дружиною завод ім. Кірова. В обідню перерву відбулася тепла зустріч робітників з го-

стями в цеху. Вайнерт прочитав свій вірш „Джан-Шен і товариші“. В книзі відвідувачів поет зробив такий запис: „Дорогі товариші, я щасливий, що побував на вашому гігантському заводі. Надіюсь, що й ми в Німеччині скоро зуміємо піти за вашим прикладом. Вітаю вас палким „рот-фронт“.“

Творчість письменників армії і флоту. Оборонна комісія Спілки радянських письменників спільно з видавництвом „Советский писатель“ готує альманах „Творчество красноармейских и краснофлотских писателей“. За планом обсяг книги—25 друк. арк. До участі в альманаху залучено близько 150 прозаїків і поетів Червоної армії і флоту. Матеріали для альманаху надходять з усіх кілків Радянського Союзу.

До 25-річчя з дня смерті Л. Н. Толстого. У листопаді цього

року минає 25 років з дня смерті видатного російського письменника Л. Н. Толстого. Московський державний літературний музей видає до цього дня великий спеціальний бюлетень з описанням всіх рукописів і листів Толстого, листів, одержаних письменником, фотографій і інших матеріалів, що знаходяться в музеї.

Будуть опубліковані рукописи і листування Толстого, спогади Алєксєєва і Івахіна — учителів дітей Л. Толстого, спогади друкарки письменника Феокрітової про залишення ним сім'ї, спогади Абрїкосова, що 13 років працював секретарем письменника, і спогади небоги Толстого — Оболонської, що стосуються до 60-х років.

У збірниках „Звенья“, що випускає видавництво „Akademia“, також будуть вміщені спогади про Толстого.

Нове видання збірки „О литературе“ М. Горького. Статті М. Горького про літературну учбу, літературу і його виступи з питань культури — документи виключної ваги. В статтях і виступах відзначаються найголовніші явища (досягнення і хиби) сучасної літератури, накреслюються завдання, які стоять перед радянськими письменниками, тощо.

Багато статей присвячено роботі з письменниками - початківцями і містять у собі численні творчі вказівки з питань учби і літературної письменності. Ці статті М. Горького, об'єднані в одній книзі, становлять величезну цінність.

Недавно вийшло нове видання збірки „О литературе“, в якій зібрано статті про літературу і про літературну учбу та промови за час з 1928 по 1935 рік. Порівняно з попередніми виданнями, збірку поповнено. Передовсім подано статті М. Горького про мову художніх творів, що викликали дискусію серед широкої письменницької аудиторії. Більшість письменників узяла участь в дискусії, і вперше з ініціативи М. Горького були поставлені у всій багатогранності питання боротьби за якість літературної мови. Цикл статей, присвячених творчим недолікам окремих авторів, питанням побуту і етики сучасних письменників, об'єднаний назвою „Литературные забавы“, також увійшов до збірки.

Окремий відділ становлять доповідь, вступне і останнє слово М. Горького на з'їзді письменників, а також промова на пленумі Спілки письменників. Ці літературні документи Олексія Максимовича є програмою дії не тільки для загонів радянської літератури, але й для всієї армії радянського мистецтва.

Французька література. „Гослитиздат“ випустив ряд художніх творів видатніших сучасних французьких письменників.

Серед них: „Смерть одного мира“ — книга Ромен Роллана з циклу „Очарованная душа“. Переклад Е. С. Кац, під редакцією Б. А. Грифцова.

„Запрещенная демонстрация“ — роман Леона Муссинака. Перевод Н. Соболевського. Передмова І. Луппола.

„Базельские колокола“ — роман Луї Арагона. Авторизований переклад Е. Триоле.

„День мертвых“ — роман Поля Нізана. Перевод Е. Шлоссберга.

„Вавилон“ — роман Віктора Маргерита. Перевод Н. Хазіної. Передмова І. Луппола.

„Охота Рено“ — збірка оповідань Жан Рішар Блока. Переклад з французької Н. Ю. Алексеєнко, Е. Ф. Брук, І. Е. Грушецької і А. Е. Коган, під редакцією А. Ромма.

Однотомник Гете. В „Гослитиздате“ виходить однотомник творів Гете, під редакцією академіка М. Н. Розанова. Однотомник починається великою статтю Н. І. Бухаріна, в основу якої покладена його промова, виголошена на урочистому засіданні Академії наук, присвяченому століттю з дня смерті Гете.

Однотомник має 12 розділів. В першому — лірика юнацтва 1776 — 1786 рр. У другому, третьому і четвертому — „Прометей“ в перекладі Вяч. Іванова, „Гец фон - Берліхінген“ в перекладі Е. Квіповіч і „Страждання молодого Вертера“ в перекладі Г. Рачинського. П'ятий розділ — лірика веймарського періоду. В шостому і сьомому розділах — „Іфігенія в Тавриді“ в перекладі В. Гініуса і „Егмонт“ в перекладі Ю. Верховського. У восьмому розділі — лірика 1786 — 1806 р. р.

В дальших розділах — „Торквато Тассо“ (переклад С. Соловйова),

„Фауст“ (переклад Н. Холодковського), „Вибірчі засоби“ (переклад Г. і А. Рачинських). І, нарешті, в останньому розділі — лірика 1807 — 1832 рр.

Обсяг однотомника — 65 друківаних аркушів.

Пушкінський спектакль. 1937 року виходить 100 років з дня смерті славетного російського поета А. С. Пушкіна. Московський художній академічний театр СРСР ім. Горького до цієї дати має приготувати спеціальний пушкінський спектакль.

В театрі утворено комісію, до якої увійшли народний артист республіки Л. М. Леонідов, П. А. Марков, В. Г. Сахновський, заслужений артист В. Вербицький, Кудрявцев і В. Віленкін.

Пушкінський спектакль складатиметься з невеличких трагедій: „Скупий рицар“, „Камінний гість“, „Бенкет під час чуми“, „Моцарт і Сальєрі“. Постанову спектакля в цілому взяв на себе народний артист республіки Вл. І. Немирович-Данченко. Попередню роботу над окремими п'єсами Пушкіна доручено: народному артистові В. І. Качалову, виконавцеві ролі Сальєрі — над трагедією „Моцарт і Сальєрі“, Л. М. Леонідову — над „Скупим рицарем“, якого він же й виконує, і заслуженому артистові І. Я. Судакову — над п'єсами „Камінний гість“ і „Бенкет під час чуми“.

Цього року розгорнуть підготовчі роботи до постанови спектакля. Для колективу, що братиме участь у спектаклі, прочитають лекції на теми: „Поетика Пушкіна“, „Соціологія творчості Пушкіна“, „Пушкін і сучасний йому театр“ і далі „Трагедії Пушкіна“.

Опера „1919“. Вал Стеніч працює над лібретто для опери за матеріалами відомого роману Джон Дос Пассоса „1919“. Музику писатиме композитор Алексей Животов. Опера, певно, піде в наступному сезоні.

Збірники спілки композиторів. Видавництво „Тритон“ розпочинає систематичну публікацію критичних матеріалів, дискусій ленінградської спілки композиторів, які відіграють видатну роль в музично-творчому житті міста. Перший збір-

ник присвячено дискусії про симфонію Гавріїла Попова, що підняла цілий комплекс принципіальних питань радянського симфонізму. Накладом того ж видавництва вийшли і виходять ближчим часом популярно-монографічні нариси про композиторів-класиків і радянських композиторів. На сьогодні вийшли монографії про Чайковського, Ліста, Моцарта. Незабаром мають вийти нариси про Бізе і монографії: „Шостакович“ (Соллертинського) і „Б. Асаф'єв“ (Богданова-Березовського).

Іноземні революційні пісні. Видавництво „Тритон“ має щільний зв'язок з Міжнародним музичним бюро, головою якого є відомий німецький революційний композитор Фріц Ейслер, що працює разом з поетом Вайнертом над створенням антифашистських пісень.

В серії іноземних революційних антифашистських пісень видавництво випустило „Пісню безробітних“, муз. Ейслера, і ряд інших пісень революційних або лівих композиторів Заходу і Америки: Поль Арма — „Пісня про Тельмана“, російський текст Вс. Роддественського, і „Пісня молоді“, Стефан Вольпе — „Антифашистська пісня“, Арон Копланд — „Першотравнева пісня“ і інші.

Фільм „Бруски“. Незабаром трест „Межрабпомфільм“ почне знімання фільму „Бруски“ за сценарієм Ф. Панф'єрова та заслуженого артиста Республіки В. Куза (режисер театру ім. Вахтангова). Ставитиме фільм режисер В. Куза.

„Кіров на Кавказі“. „Ленфільм“ випускає до 20-річчя Жовтня художній фільм „Кіров на Кавказі“, побудований на біографічних матеріалах.

„Воронізький прорив“. Кінофабрика „Межрабпомфільм“ розгорнула роботу над створенням великого звукового фільму „Воронізький прорив“ — про Першу кінну армію, про Ворошилова й Будьонного, про мудрість вождів партії.

„Дівчата з Камчатки“. З Москви виїхала кінобригада „Мосфільма“ на Камчатку для знімання

картини „Дівчата з Камчатки“ за сценарієм Дубсона.

Художники до XX роковин Жовтня. 35 найкращих художників Ленінграда відвідали цехи Кіровського заводу „Червона Зоря“ і заводу ім. Сталіна. Мета відвідування — готування до великої виставки „Індустрія соціалізму“, що відкриється до двадцятих роковин Жовтневої революції в Москві.

Монографії про великих художників В. В. Изогизе (Москва) вийшов ряд монографічних праць про великих майстрів-художників.

В нарисі В. Невежіної подано характеристику найважливіших картин, офортиків, рисунків Рембрандта. Книгу написано на підставі нових архівних матеріалів і видатніших західноєвропейських праць про Рембрандта, що вийшли за останні три десятиліття XX століття.

Монографія М. В. Алаптова знайомить з одним з найважливіших пейзажистів XIX століття — французом Коро.

Праця А. Н. Замятіна присвячена творчості Ж. Л. Давіда.

Жовтнева сесія Академії Наук. В жовтні відбудеться чергова сесія Академії наук СРСР, присвячена проблемам хемізації Радянського Союзу. Сесія відбуватиметься в Москві. В жовтні ж в Ростові-на-Дону відбудеться конференція з вивчення природних сил Азово-Чорноморського краю. Конференцію організовує Рада вивчення природних сил при Академії наук СРСР. В роботах конференції візьмуть участь місцеві організації.

Розкопано місто, зникле дві тисячі років тому. Поблизу робітничого селища Керченського металургійного заводу розкопано стародавнє місто Мірмікія, що зникло близько 2.100 років тому. На території будівництва Камишобурун-

ського залізничного комбінату розкопано стародавнє місто Дія, засноване в VI столітті до нашої ери.

Розкопки, що тривають вже 3 роки, дали багато цінного матеріалу з історії міст, що входили до складу Босфорського царства. Зокрема, про Дію до розкопок не було нічого відомо, крім назви міста. Тепер можна відтворити лише міста з його міцними оборонними стінами, збудованими 2½ тисячі років тому, з забрукованими вулицями і дворами.

У Мірмікія розкопані оборонні стіни міста, будинки, велика гуральня, що складається з цементного майданчика і цистерн. В обох містах знайдені високохудожні вироби з кістки, багато ганчарних виробів, речей побуту і оздоб.

Книжкові новини. „Гослитиздат“ випустив у світ односторонні вибраних творів А. Н. Островського за редакцією і з коментарями А. Г. Цейтліна і Н. П. Кашина. Накладом того ж видавництва вийшли: „Сыновья“ — роман Перл Бака, переклад з англійської Н. Дарузес, збірка творів Л. Леонова (до книги ввійшли „Барсуки“, „Унтиловск“, „Скутаревский“ і ін.).

„В гостях у товариша Дімітрова“ — брошура про зустріч лєнінградських піонерів з тов. Дімітровим — вийшла накладом видавництва „Молодая Гвардия“ масовим тиражем. В кінці книги подано листи тов. Дімітрова до піонерів.

Том вибраних творів А. П. Чехова вийшов масовим тиражем здешевленим виданням.

„Батьківщина“ — книга повістей і оповідань Ів. Катаєва вийшла накладом видавництва „Светский писатель“.

Другий том творів Марселя Пруста вийшов у „Гослитиздате“. В книзі — роман „В пошках за утраченим часом“. Переклад А. Федорова, передмова А. В. Луначарського.

ШИРВАНЗАДЕ

(1856 — 1935)

7 серпня в Кисловодську помер народний письменник соціалістичної радянської республіки Вірменії, член правління спілки письменників СРСР, член ЦВК ЗСФРР, Александр Ширванзаде.

Урвалося життя людини, що володіла великим літературним дарованням і величезним життєвим досвідом. Александр Ширванзаде створив цілу бібліотеку про життя Закавказзя. Він

багато подорожував, багато бачив, він добре обізнаний з побутом трудящих Вірменії й Азербайджана.

Твори Ширванзаде — він написав 42 книги — увійшли до золотого фонду вірменської літератури.

Трудящі Радянського Союзу з почуттям глибокого суму схиляють голови перед свіжою могилою народного письменника одної з братніх радянських республік.

ГРУЗІЯ

Двадцятиріччя з дня смерті Важа Пшавела. Весною цього року літературна громадськість Грузії відзначила знаменну дату — 20-річчя з дня смерті визначнішого лірика, прекрасного майстра слова і найпопулярнішого в Грузії, після Шота Руставелі, поета Акакія Церетелі.

З серпня минуло 20 років з дня смерті другого великого поета — Важа Пшавела.

Особа, життя й творчість Важа Пшавела гідні уваги й найширшої популярності.

Пшавел походив (справжнє ім'я Важа Пшавела — Лука Разікашвілі; Важа Пшавела — це псевдонім, в перекладі — „муж із Пшавії“) з невеликого гірського племені горян-грузинів. Він закінчив семінарію і вступив вільним слухачем у петербурзький університет. Закінчити університет йому не пощастило. Можна думати, що дуже вже йому не подобалося це місто російського капіталізму, чиновництва й кар'єризму. Революціонером він не був, відшукати потрібний шлях не міг, і його непереможно потягло в рідні гори, до природи. Він залишив університет і повернувся у Пшавію і потім, якщо не брати до уваги короткочасних наїздів до Тифліса, куди іноді привозив він в „худжинах“ (сакви) свої розкішні твори для друку, все своє життя прожив у рідному селищі Чергалі.

Та наука все ж дала йому багато. Є всі дані стверджувати, що він був серйозним знавцем не тільки рідної грузинської, але й російської, а також західної літератури і гарно знав твори Шекспіра, Гете, Байрона. Однак це знайомство не відбилося на Важа Пшавелі, як на поетові. В цьому він був цілком виключним, самобутнім.

Літературні течії тодішньої Грузії, на яких не важко дослідити зовнішні впливи, пройшли повз нього, не зачепили його. Він не належав ні до якої школи, і, коли не враховувати великого впливу на багатьох сучасних грузинських поетів до цього часу від його прекрасного розуміння, відчуття і відтворення природи, що його можна було б назвати пантеїстичним, то й сам, так би мовити, залишився без школи.

Цим почасти пояснюються два визначні факти. Вся Грузія знає пісні й вірші А. Церетелі, І. Чавчавадзе, Н. Бараташвілі, але тільки в Східній Грузії, в гірських районах посправжньому знають і сердечно люблять Важа Пшавела. Багато прекрасних творів грузинських поетів знайшли собі перекладачів на мови Радянського Союзу, але тільки три поеми Важа Пшавела перекладені покищо на російську мову. Це — епічна поема „Гоготуп і Апшина“, що з'явилася, ще 1922 р. в чудовому перекладі білими віршами Мандель-

штама, „Змеєд“, надрукована вже в перекладі Б. Пастернака одна із кращих поем Важа Пшавела і, нарешті, вже перекладена С. Спаським, але ще не надрукована, геніальна поема „Хозяин и гость“.

Ось, здається, і все, що перекладено з величезної спадщини, залишеної Важа Пшавела. Він ще не „відкритий“ як слід, не став надбанням широкого робітничого читача Радянського Союзу.

Головна сила Важа Пшавела — в його епосі. Тематику своїх великих творів він брав із багатющого, ще далеко не дослідженого фольклору горян-грузинів, пшавів, хевсурів, мохевців. Але він не наслідував фольклор сліпо і разом з тим не переробляв його літературно-науково, як це робив його сучасник Акакій Церетелі, який також часто використовував народну творчість. Фольклор служив йому вихідним пунктом, на основі якого він творив і в своїй творчості підніс його на небувалу художню височину. Можна сміливо сказати, що по силі образів, художній виразності, по темпераменту після Шота Руставелі Грузія не знала ще такого поета.

Ряд великих епічних поем Важа Пшавела, які давно вже стали надбанням грузинів-горян, були видані свого часу окремими брошурами, але тільки при радянській владі належно оцінено цього великого поета і зібрано в академічному виданні його твори.

Надзвичайно своєрідна мова Важа Пшавела. Вона насичена і яскрава. Але поет ніколи не боявся запроваджувати в твори слова й вирази своїх горян, що були провінціалізмами з погляду офіційної літератури. За це йому навіть дорікав Акакій Церетелі.

Важа Пшавел не залишив без відповіді цього закиду.

Спадщина, залишена Важа Пшавел, заслуговує того, щоб стати спадщиною читачів всього нашого великого Союзу.

Поет Микола Бажан в Тифлісі. Тифліські газети в серпні широко відгукнулись на приїзд українського поета Миколи Бажана в Грузію. На тифліському вокзалі М. Бажан зустрічали представники правління

Спілки радянських письменників Грузії тт. Деметрадзе і Женті та поети Т. Табідзе, П. Яшвілі, С. Чиковані, К. Гамсахурдія. Подорож М. Бажана до Тифліса зв'язана з його працею над перекладом на українську мову безсмертної поеми Шота Руставелі „Людина в барсовій шкурі“. М. Бажан пробув в Грузії близько місяця.

Твори Н. Бараташвілі українською мовою. 24 липня український поет Іван Кулик у тісному колі грузинських поетів і письменників Тифліса читав свої переклади віршів Ніко Бараташвілі.

В обговоренні брали участь грузинські письменники Тиццан Табідзе, Пауло Яшвілі, Валеріан Гаприндашвілі, Ніколо Міцішвілі, російський критик і знавець грузинської літератури Віктор Гольцев та інші.

Переклади дістали добру оцінку з боку грузинських письменників

Було прочитано поему „Доля Грузії“ та вірші „Смерк на Мтацминді“, „Таємний голос“, „На березі Кури“, „Серьга“, „Голубий колір“ і інші.

В розмові з письменниками т. Кулик сказав, що він продовжує працювати над перекладами поезій Ніко Бараташвілі і гадає видати повну збірку його творів українською мовою.

Пам'ятник Шота Руставелі. Урядова комісія при Раднаркомі Грузії обговорила питання про збудування в Тифлісі пам'ятника Шота Руставелі. Ухвалено оголосити всесоюзний конкурс на проект пам'ятника з преміями в 30.000, 20.000 і 10.000 крб.

„Каджети“. Держкінпром Грузії приступив до постановки нового звукового фільму „Каджети“, побудованого на одному з епізодів „Вепхис Ткаосані“ Шота Руставелі. Картина буде готова в листопаді цього року.

Семінар для драматургів-початківців Грузії. Секція драматургів Спілки радянських письменників Грузії створила вечірній семінар для драматургів-початківців. Десять молодих драматургів працюють під керівництвом поета-драматурга Машашвілі. Передбачено ряд доповідей літературознавців, мистецтвознавців, знавців народної творчості.

Свято країни. 12 серпня Північна Осетія (Цагот Іристон) святкувала 15-річчя свого звільнення від білогвардійців.

Царська Росія дивилась на Осетію як на свою колонію і провадила там свою грабіжницьку політику.

Тільки Жовтнева революція принесла звільнення осетинському народові. Але остаточно перемога дісталася не відразу. Білі банди ринули на Владикавказ (нині місто Орджонікідзе). Кілька разів місто переходило з рук до рук. Але Червона армія, керована Сталіним, Кіровим і Орджонікідзе, в березні 1920 року остаточно звільнила Північну Осетію від ігa білобандитів.

Не можна просто порівнювати теперішню Північну Осетію з її дореволюційним станом. Тільки за останні п'ять років до лав підприємств стали Гізель-Донська гідроелектростанція, завод „Електроцинк“, великий Баслановський маюсовий комбінат, Алагирський і Магометановський тартаци і ряд інших підприємств.

97% сільських господарств Північної Осетії об'єднані в колгоспи. Близько 400 тракторів працюють на ланах краю.

Великі досягнення має Північна Осетія і на фронті культурного будівництва. Тут 160 початкових і середніх шкіл, 4 виші, 6 робітфаків і 9 технікумів.

Старовинні пам'ятники Осетії. В м. Орджонікідзе працює експедиція Московського історичного музею, яка разом з представниками осетинських та інгушських музеїв вивчає старовинні пам'ятники Північної Осетії. Експедиція вже здобула надзвичайно цінні знахідки, що стосуються культури кінця першого віку перед нашою ерою та інших періодів. Тепер експедиція розкопує могили і городища „аланської культури“, яку на Кавказі ще ніхто не досліджував.

На шляхах створення першого професійного театру. Осетини свого театру ніколи не мали. Тільки невелике число драматичних гуртків тайкома від поліції

ставили п'єси першого осетинського драматурга Є. Бритаєва.

Це були любительські спектаклі, на які небезпечно було ходити, а жінки зовсім не ходили, бо для них відвідувати театр вважалося за ганьбу для народу. Спроби поодиноких громадсько-політичних діячів організувати професійний театр в Осетії кінчалися арештами, засланням, вигнанням за межі країни. Драматурги і поети Бритаєв і Коста Хетагати провели свої кращі роки у в'язницях, на вигнанні.

Лише одия артист Баса Тотров, що нині живе, не сховався з своїх позицій. Він 35 років свого тяжкого життя віддав рідному мистецтву. Але й він про постійний професійний театр міг тільки мріяти.

Тільки Жовтнева революція, що розірвала пута рабства, безкультур'я і темноти, перетворила на реальність мрії горян про волю, світле життя, перетворила і мрії Тотрова на реальність.

1931 року до Осетії прибула комісія для добору молоді в Осетинську драматичну майстерню. Комісії доводилось багатьох умовляти,— дівчата ще не наважувались йти на таке „га-небне“ діло.

Та все ж таки 23 листопада 1931 р. 12 дівчат і 18 хлопців у черкесках, домотканих сукняних ноговицях, саморобних чухаках і великих смуглих шапках спинились у Театральному комбінаті. Серед них були шахтарі, колишні батраки, робітники, колгоспники, переважно комсомольці, члени і кандидати партії.

В наслідок чотирилітньої впертої праці під керівництвом засл. артиста республіки В. Станіцина ця група закінчила в червні цього року ЦТУ і виїхала до Північної Осетії з репертуаром на 4 п'єси: „Брехун“ Карла Гольдони, „Доля“ Л. Ціновського, „Платон Кречет“ Ол. Корнійчука і „Адвокат Патлен“. Ці п'єси спеціально перекладені для згаданої групи молодих акторів на осетинську мову Б. Тотровим, А. Токаревим і Г. Плієвим.

Отже підмурки для професійного театру покладено. В серпні цього

року в Північній Осетії відкрито перший осетинський професійний театр. Він має нести світло соціалі-

стичної культури в далекі аули, в гірські колгоспи, знищуючи віковий темряву, вчити маси і вчитись у мас.

ЗА КОРДОНОМ

ФРАНЦІЯ

Поль Валері про сучасну поезію. Усічневому номері журналу „Новини“ („La Nouvelle Revue Française“) вміщено статтю відомого французького буржуазного поета — академіка Поля Валері „Питання поезії“ (Paul Valéry „Questions de Poésie“). У цій статті Поль Валері посідає свої позиції: позиції палімера та консерватора. Але не зважаючи на це, стаття дає змогу зрозуміти сучасні настрої найзначніших французьких поетів і має певну цінність як полемічний матеріал, скерований проти літературної критики. Підкреслюючи свою академічність, Поль Валері починає свою статтю короткою характеристикою сучасної поезії, в якій твердить, що всі її напрямки як у Франції так і в цілій Європі зв'язані з шуканнями та новаторством саме французької поезії останніх 50-х років; а французька поезія цих часів за основу мала як поезію Віктора Гюго та парнасців (Леконт де Ліль, Ередіа, Мандес), так і поезію символістів (зокрема Поль Валері визначає як постійні цінності поетів Верлена, Малларме та Рембо).

Довівши, що сучасна поезія — тільки розвиток поетичних засобів та ідей цих поетів, Валері виступає проти невірної методики аналізу поетичного твору, зазначаючи, що ця методика побудована на відокремленні змісту — як елементу прози, від поетичних засобів — як своєрідного аккомпаніменту.

У цьому аналізі, каже Валері, головну увагу критики приділяють першому елементові, вкладаючи в нього образи, епітети, тропи тощо, а другий елемент, штучно відокремлений, залишається поза розглядом: те, що для Валері головне й первісне у факті поетичної творчості — „музика поезії“ (яка в кожного поета своя), обминається критиками.

Із цього виходить ще одне значне настановлення Поля Валері: „Історія літератури, визначаючи стилі — „класицизм“, „романтизм“, „символізм“,

тільки систематизувала саме перший, механічно відірваний елемент змісту, нехтуючи основою поезії — „музикою поезії“.

А цей розподіл на „изми“, зазначає Валері, не дає нічого ні читачеві, ні письменникові. Цей розподіл — наслідок того, що „за останнє століття провідним мистецтвом стала проза“. Валері пояснює це тим, що „з XVI століття національний темперамент став усе більше та більше прозаїчним“ (себто знаходив ширше відображення у прозі).

Із цього виводить Валері проти-ставлення переможної прози, яка все ширше захоплює людську свідомість, — поезії. Та й поезія остільки переповнена елементами прози, що дуже важко вважати її дійсно за поезію.

Накреслюючи цю „суперечливість“, Валері подає, між іншим, своє визначення поетичного твору. Це такий твір, якого не можна викласти в прозі, який стане незрозумілим у прозі, який не можна пересказати.

Валері вважає, що одвічність і різномісність поезії обумовлюють основну характерну рису поезії: різні культури, різні нації, різні соціальні колективи розуміють під поняттям „поезія“ зовсім різні цінності. Але головне завдання поезії залишається, за Валері, постійним: поезія допомагає людині відчувати — хоч „відчувати не значить розповідати про почуття і ще менш — про прекрасні почуття“.

А з цього виходить і провідна думка статті: критик не зрозуміє поетичної творчості через механічний аналіз, вона розкривається читачеві лише в безпосередньому зв'язку з твором; та й розкривається вона не кожному, а саме тому, чия індивідуальність відповідає індивідуальності даного поета, бо, за Валері, „поезія — справа ще більш особиста, ніж любов“.

Ці песимістичні, можна сказати, аристократично-індивідуалістські ви-

снówki з вірного засудження відставання критики від руху творчості — характерні для Валері, цього співця конаючої Європи.

Роман про сучасне французьке село. Автор роману „Стадо“ Жан Жіоно написав новий роман про сучасне французьке село „Хай росте моя радість“ (Jean Jiono. „Que ma soil demente“, Grasset, 480 p. 18 fr.).

Жан Жіоно в своєму романі „Стадо“ показав французьке село часів імперіалістичної війни з властивим йому — письменникові — натуралізмом, подаючи різні моменти сільськогосподарської праці.

В новому своєму романі Жан Жіоно особливо поетично змальовує саме колективну працю селян. У журналі „Monde“ („Світ“) Поль Нізан привітав цей роман, як великий успіх Жіоно, — бо в ньому Жіоно усвідомлює значення колективізму в сільському господарстві.

Боротьба радянської влади проти інтервентів у світлі сучасної французької художньої літератури. Накладом інтернаціонального видавництва у Парижі вийшов роман Сезара Фобра — „Чорне море“ (César Faubra — „Mer noire“, Edition international, 9 fr.).

Роман показує французький флот часів інтервенції в Одесі (1918-1919 pp.).

Фобра підкреслює революційні настрої серед французьких матросів, доводить, що за браком керівників ці настрої не були належно скеровані і використані. У постаті анархіста Гуена автор роману перебільшує значення анархістських тенденцій серед трудящих мас Франції.

Нове у творчості Люка Дюртена. Відомий романіст Люк Дюртен у книжці „Ягута й ізди“ („Jagouta aux cavaliers“, Flammarion, 25 fr.) з серії „Voyage et civilisation“ показує сучасний Туніс, зупиняючись на злиденному стані жінки в побуті вимираючих бедуїнських племен. Дюртен дуже реалістично змальовує життя у французьких колоніях, не

приховуючи всіх негативних рис колоніального врядування, — а це для нього, безумовно, великий крок уперед. Певні стилістичні й ідеологічні зрушення в романі дають підстави говорити про учбу Дюртена в Андре Жіда.

Видання творів Жан-Рішар Блока. У видавництві „NRF“ виходить видання творів Жана-Рішара Блока в 11 томах (Oeuvres de Jean-Richard Bloch). Це видання містить романи (напр. „I K^o— „et Compagnie“, 18 fr.), публіцистичні твори („Голубі документи“ — „Les documents bleus“), розвідки про театр („Доля театру“ — „Destin de theatre“) і поезію („Курдська ніч“ — „La nuit Kurde“, 15 fr.).

П'єса радянського драматурга в паризькому театрі. П'єса Кіришона „Чудесний сплав“ в перекладі на французьку мову Ленормана прийнята до постанови в паризькому театрі Матюрен. П'єса піде в жовтні першою постановою сезону.

Помер Поль Сіньяк. 15 серпня помер один з найзначніших сучасних художників Заходу Поль Сіньяк.

Сіньяк поряд з Сейра, Кроссом і Піссельбергом належав до молодшого покоління імпресіоністів і був одним з творців течії пуантелізму. Сіньяк перший пробував дати теоретичне уґрунтування теорії розкладу світу. Його погляди на мистецтво найповніше викладено в книзі „Від Делякруа до неоімпресіоністів“.

Сіньяк мав величезний вплив на ряд західноєвропейських художників. Досить сказати, що його учнем був Ван Гог.

Один з перших фундаторів „Салону незалежних“ Сіньяк, став одним з перших організаторів Міжнародного бюро революційних художників у Франції.

Великий художник, він був великим другом Радянського Союзу і в своїх статтях і участю в демонстраціях та мітингах паризького пролетаріату неодноразово виступав на оборону СРСР.

П'єса на сім серій. Відомий американський драматург О'Нейл пише нечувану досі своїм обсягом п'єсу на сім серій. Кожна з семи серій становитиме собою укінчене ціле і в той же час буде пов'язана з попередньою. Сюжет п'єси — доля п'яти поколінь одної американської родини.

Єдиним фронтом з робітниками. Революційний журнал „New Teatr“ („Новий театр“) повідомляє, що американська „Ліга авторів“, до якої входить до двох тисяч літераторів (членів спілок драматургів, сценаристів і письменників), виявила солідарність з робітниками, взявши участь в їхній боротьбі за проведення законопроекту проти безробіття і за соціальне страхування. Делегат, обраний Лігою, відомий драматург Ельмер Райс, виступав у комітеті праці.

Не менш важливим актом є вступ „Ліги авторів“ до „Міжнародної асоціації боротьби за соціальне страхування“, бо приналежність до цієї асоціації визначає не тільки включення в боротьбу за робітниче законодавство, але й шільніше співробітництво з професійними угрупованнями в їхній постійній боротьбі за розв'язання соціальних і економічних проблем.

Ку-Клукс-Клан загрожує Майку Голду. Шістдесят—сімдесят років тому великі плантатори південних штатів Америки, незадоволені визволенням негрів, створили таємну організацію — Ку-Клукс-Клан, яка всіляко тероризувала негрів.

Поступово ця таємна організація поширила сферу своєї „діяльності“ і обернулася на оплот найреакційнішої частини американських капіталістів. Вона скерувала удари не тільки проти негрів, а і проти пролетарів взагалі, і в першу чергу проти бойових організацій пролетаріату.

Недавно письменник Майкл Голд дістав листа від бруклінської організації Ку-Клукс-Клана. На конверті листа, що в цілковитій незайманості пройшов через урядову пошту, було наліплено ярлика з словами: „Ми стежимо за вами. К. К. К.“

Майкл Голд написав у „Daily Worker“ про цей лист, при чому відзначив, що не передав його на розслід до поліції, бо знав, що це даремна справа. Відповідаючи на загрози Ку-Клукс-Клана, Голд пише, що коли вони стежать за ним, то він і сотні тисяч інших людей Нью-Йорка стежать за ними, і що Ку-Клукс-Кланові не під силу залякати мільйони безробітних Нью-Йорка і примусити їх припинити свої домагання.

Радянська кіноделегація в Америці. Радянська кіноделегація в складі начальника Головного управління кіно-фотопромисловості при Раді народних комісарів СРСР Б. Шумяцького, кінорежисера Ф. Ермлера і оператора В. Нільсена, закінчивши свою роботу в Америці, відвідала Європу, і оце недавно повернулася на батьківщину до СРСР.

В Америці делегація пробула два місяці. Ввесь цей час делегація провела переважно в центрі американської кінопромисловості — Голлівуді. Тут делегація не тільки познайомилася з американськими кіноробітниками, але і з видатнішими організаторами кіноіндустрії і кінотехніки. Делегація щоденно практично вивчала роботу найбільших кінопідприємств і знайомилася з їхньою технічною базою. Делегація працювала в багатьох кіностудіях, в тому числі „Метр-Голдвін-Майер“, „Фокс-фільм“ і інших.

Американська кінематографія вражає і своїми масштабами і організацією праці. Провідні американські фірми випускають щороку до 500 повнометражних художніх картин. Всі процеси роботи механізовано.

Проте все це не рятує американську кінематографію від загальної кризи капіталістичного суспільства. Американська кінематографія має величезні труднощі в знаходженні нових і цікавих сюжетів. В зв'язку з цим останнім часом визначився своєрідний ухил в бік екранізації класиків (Теккерей, Толстой, Уелс, Шекспір і ін.) та новий розквіт махрової револьверно-бандитської тематики.

Радянська країна і її кінематографія користуються серед американ-

ських кіноробітників величезною популярністю. В зв'язку з другим кінофестивалем, який гадають провести на весні 1936 року, до Радянського Союзу збирається приїхати ряд най-

видатніших американських кінорежисерів і кіноакторів, в тому числі — Рубен Мамулян, Френк Капра, Поль Муні, Пітер Лорі і інші.

ІСЛАНДІЯ

З літературного життя країни. На сьогодні група, що об'єднує революційних письменників Ісландії, має двадцять членів, серед яких є видатніші письменники країни. Група має видати восени цього року великий збірник, в якому, поряд з вибраними творами ісландських письменників, будуть опубліковані уривки з творів революційних письменників інших країн.

Недавно в літературному житті Ісландії сталося дві події, що мали величезне політичне значення. Секретареві групи революційних письменників Крістіну Андресону запропонували прочитати по радіо доповідь в зв'язку з семидесятилітнім юбілеєм відомого національного лірика. Проте тези доповіді було визнано надто „політичними“, і Андресону запропонували переробити їх. Письменник відмовився. Юбілей зазнав фіаско, але Андресон все ж свою доповідь виголосив у Рейкьявіке. Доповідь мала величезний успіх і була опублікована.

Друга подія мала місце першого травня. Відомий письменник Крістьян Лакснес мав виступати на зборах соціал-демократів з приводу єдиного фронту. Соціал-демократичні проводирі були проти цього і загрожували відібрати великий зал, що належав їм і був заарендований „Єдиним фронтом“ для зборів.

Письменник примушений був сказати, що він читатиме оповідання. Але через те, що оповідання це було про єдиний фронт і соціал-демократів, один із соціал-демократичних провідників на середині виступу перепинив письменника і позбавив його слова. Лакснес, а також багато присутніх демонстративно покинули зал. Цього ж дня письменник виступав на зборах, організованих комуністами. Зал був повний вщерт, і виступи Лакснеса мали величезний успіх. А на другий день це оповідання було опубліковано в комуністичному журналі, при чому за один день було продано шістсот примірників цього журналу.

Відповідальний редактор І. Кириленко
Заст. редактора Ю. Смолич

ДО ВСІХ ПИСЬМЕННИКІВ

Кожний радянський письменник (незалежно від того, на якій мові він пише і де живе) мусить надіслати свою автобіографію для „СЛОВНИКА РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ“, що виходє цього року.

ПРИБЛИЗНИЙ ПЛАН АВТОБІОГРАФІЧНОЇ ДОВІДКИ

1. Прізвище, ім'я, по-батькові письменника (псевдоніми).
2. День, місяць і рік народження (зазначити за яким стилем).
3. Місце народження.
4. Батьки, учба, праця, участь у революції, громадянській війні, подорожування, тощо.
5. Партійність.
6. Початок літературної діяльності (рік), вид літературної праці (прозаїк, поет, драматург). Участь у літературних групах і організаціях („Кузніца“, ВОКП, тощо).
7. Список книг, що вийшли (рік і місце видання, вид-во, кількість сторінок), і головніші твори, вміщені в періодиці. Назви творів, що друкувалися не російською мовою, треба передати в російській транскрипції, а в дужках дати точний переклад.
8. Вказати найбільші критичні статті які знає про себе письменник.

ПРОХАННЯ—ЦІ ВІДОМОСТІ ПОДАТИ ЯКНАЙШВИДШЕ НА АДРЕСУ:

Москва, Б. Гнездиковский, 10, изд-во „Советский писатель“, для „Словаря советских писателей“.

Редактор І. Кириленко. Секретар редакції М. Гільов. Техкер С. Білокінь.
Коректор Я. Склярський.

Друк. ім. Фрунзе. Харків, Донець-Захарж., 6.
Уповноважений Головліту 1567. Замовл 1005.
Тираж 4150. 13 друк. арк. Пап. ф. 62×94—
38 кг. 6½ пап. арк. В 1 пап. арк. 22.512 літ.
Здано в роботу 6-IX-35 р. Підписано до друку
16-X-35 р.

ДЕРЖЛІТВИДАВ УКРАЇНИ

АКАДЕМІЧНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Видання охоплюватиме все написане ШЕВЧЕНКОМ (художні твори, статті, листування, щоденник, альбом, архівні матеріали про ШЕВЧЕНКА, зокрема повністю будуть опубліковані справи арешту ШЕВЧЕНКА в 1847, 1850 та 1855 рр.). Батьюща малярська спадщина ШЕВЧЕНКА буде подана в розкішних кольорових репродукціях.

Видання буде багато ілюстроване і художньо оформлене.

Видання на 10 томів, кожен на 45—50 аркуш. Ціна кожного тому 18 крб., включаючи оправи і футляри. Завдаток треба внести — 15 крб., який зараховується при надсилці останнього тому. Кожен том надсилається накладною платою, починаючи з червня міс. 1-й том буде надсилатися передплатникам.

Передплату здавайте по цілому СРСР філіям, книгарням, кіоскам Книготорговельного Об'єднання Державних Видавництв (КОГІЗ) та його уповноваженим.

МОСКВА

Головна Контора Передплатних Видав. КОГІЗ'у